

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

A

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

A

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI

Specifika zaměstnávání cizinců v České republice

The specifics of the employment of foreigners
on the territory of the Czech Republic

Autor: Petr Řebík

Vedoucí práce: PhDr. Libor Pytel

Studijní program: Sociální pedagogika, specializace bezpečnostní služby

Datum odevzdání: 4. 2. 2010

Zadání bakalářské práce

Název práce: Specifika zaměstnávání cizinců na území ČR

Zadání práce: Cílem práce je popsat a analyzovat specifika a vývoj nelegálního zaměstnávání cizinců v České republice. Popsat jakým způsobem se stát vyrovnává s tímto problémem, jak řeší problémy spojené s nelegálním zaměstnáváním cizinců a s tím související nelegální migrací cizinců na území.

Jméno studenta: Petr Řebík

Ročník: 3

Studijní program: B7507 Sociální pedagogika, specializace bezpečnostní služby

Vedoucí práce: PhDr. Libor Pytel

Katedra: Společenských věd FM VŠE

Termín zadání: březen 2009

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Specifika zaměstnávání cizinců v české republice“ vypracoval samostatně a použil prameny, které cituji a uvádím v příložené bibliografii.

Dále prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 29. 1. 2010

.....
podpis studenta

Poděkování:

Zvláštní poděkování bych chtěl věnovat Phdr. Liboru Pytlovi za odborné vedení, ochotu, trvalý zájem a cenné rady při psaní mé bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce je zaměřena na problematiku zaměstnávání cizinců na území České republiky. Zabývá se právní úpravou všeobecných podmínek pobytu cizinců v České republice. Specifiky jejich zaměstnávání a podnikání. Soustřeďuje se na shrnutí poznatků o administrativní náročnosti k získání pracovního povolení v České republice.

Snaží se analyzovat dopady celosvětové hospodářské krize na vývoj migrace v zemi. Popisuje snahy státu reagovat na neutěšenou situaci cizinců, kteří ztratili zaměstnání.

Práce přibližuje konkrétní situaci v regionu Českobudějovicka, na základě provedené analýzy dotazníkového šetření mezi zaměstnanými cizinci a jejich zaměstnavateli.

Obsah

Úvod.....	8
1. Základní zákonné úpravy dané problematiky	10
1.1. Pobytový zákon.....	10
1.2. Zaměstnávání cizinců v České republice	15
1.3. Podnikání cizinců s živnostenským oprávněním	25
1.4. Zprostředkování pracovních míst tzv. „klientský systém“	26
2. Způsoby obcházení zákonů ze strany cizinců	29
2.1. Nelegální zaměstnávání cizinců v České republice	29
2.2. Nelegální pobyty cizinců v České republice	31
3. Specifika migrace v ČR	35
3.1. Vývoj migrace.....	35
3.2. Aktuální stav migrace v ČR	36
3.3. Orgány státní správy působící na úseku migrace	38
3.4. Schengenský prostor	39
4. Dopady hospodářské krize na cizince	41
5. Trestná činnost páchaná cizími státními příslušníky	49
6. Výzkum	54
6.1. Cíl výzkumu	54
6.2. Metodika výzkumu.....	54
6.3. Organizace výzkumu.....	55
6.4. Vymezení zkoumaného souboru respondentů pro dotazníkové šetření.....	55
6.5. Technika sběru dat	56
Závěr	72
Použitá literatura	75
Přílohy:	78

Úvod

Jako téma své bakalářské práce jsem zvolil problematiku spojenou se zaměstnáváním cizinců v České republice.

Cílem mé bakalářské práce je seznámit čtenáře s vlivy a vývojem nelegálního zaměstnávání cizinců v České republice, zvláště proto, že situaci v této problematice považuji za latentní (skrytou). Mediální zprávy, které čas od času probleskují, se spíše věnují cizincům v souvislosti s dopady celosvětové hospodářské krize, ale podstata a celé spektrum problémů, které musí řešit příslušníci Policie ČR zařazení ve službě cizinecké policie je daleko širší. Problematika z pohledu cizinců není tak jednobarevná.

V minulých letech naverbovaly různé pracovní agentury velké množství cizinců z „Východu“, jako levnou, většinou nekvalifikovanou pracovní sílu, kterou naše rostoucí ekonomika postrádala. Cizinci k nám přijeli s vidinou lepšího výdělků a lepšího života, jak pro sebe tak pro své rodiny. Dnes, na pozadí hospodářské recese, nekvalifikovaní dělníci z řad cizinců jako první ztrácejí práci a stávají se určitou přítěží nejen pro náš stát, ale i pro státy s rozvinutějšími ekonomikami. Nejedná se o žádné xenofobní tendence, ale pracovní místa kde není potřeba kvalifikace, se většinou ruší bez náhrady. Naopak cizinci ze „Západu“ nacházejí své uplatnění v profesích, kterých se recese v takové míře nedotkla. V případě ztráty práce se dokáží daleko lépe orientovat na zdejším pracovním trhu a reagovat na nastalou situaci.

Mnohý zaměstnavatel je v pokušení, získat v nelegálně zaměstnaných cizincích velmi levnou pracovní sílu, za kterou navíc nemusí odvádět daně a hradit sociální či zdravotní pojištění. Nelegálním zaměstnáváním je poškozován stát, který je okrádán nejen na daních a nakonec se musí v některých případech o cizince stejně postarat. Stát vynakládá nemalé prostředky spojené s repatriací - vycestováním cizinců z území a často mu pomáhají i humanitární organizace, které s ním spolupracují na konkrétních programech pomoci cizincům.

Česká republika se musí problematice legální či nelegální migrace věnovat také z jiných důvodů než jsem výše uvedl, například je s problematikou těsně svázána i různá závažná trestná činnost.

Práce je věnována zejména problematice pracovních agentur, pojmenování a podrobnému popisu problémů spojeným se zaměstnáváním cizinců pocházejících nejen z Evropské unie, ale hlavně, z takzvaných „třetích zemí“. V práci je popsána

situace cizinců, kteří přišli o svou práci a podle našich zákonů nemají jinou možnost než odcestovat do své vlasti nebo v Česku zůstat bez povolení s vědomím možného rizika vyhoštění s následným zákazem vstupu do České republiky. V práci popisují způsoby, jak se cizinci snaží legalizovat svůj pobyt.

Cílem bakalářské práce je zjistit, zda a jakým způsobem se projevila současná hospodářská krize na zaměstnanosti cizinců v bývalém okrese České Budějovice. Popsat, jak sami zahraniční dělníci či jejich zaměstnavatelé vnímají a čelí nastalé situaci na pracovním trhu. Jakým způsobem se cizinci vypořádávají se skutečností, že jako první přicházejí o zaměstnání a v důsledku toho jsou nuceni se rozhodnout, jestli Česko opustí nebo zde budou pobývat neoprávněně. Zjistit, zda jim stát pomáhá a pokud ano, popsát způsob jak na případnou nabídku pomoci od státu samotní cizinci reagují a v jaké míře ji využívají.

1. Základní zákonné úpravy dané problematiky

Problematika zaměstnávání cizinců má stejně jako v jiných státech i v České republice (dále jen „ČR“) svůj zákonný rámec. Mnoho let, až do vstupu do Evropské unie (dále jen „EU“), jsme byli republikou sousedící s EU a byly na nás kladeny úkoly daleko přísnějšího rámce, co se týká cizinců zvláště ze zemí třetího světa. Situace se po vstupu změnila a právní systém se zestandardizoval s právním systémem běžným v EU. Přesto u nás stále platí i některá specifika.

1.1. Pobytový zákon

Podmínky pobytu cizinců na území ČR upravuje zákon č. 326/1999 Sb, o pobytu cizinců na území ČR a o změně některých zákonů., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „pobytový zákon“).

Pobytový zákon upravuje v návaznosti na přímo použitelný právní předpis Evropských společenství¹ podmínky vstupu cizince na území České republiky (dále jen „území“ nebo „území ČR“) a vycestování cizince z území, stanoví podmínky pobytu cizince na území a vymezuje působnost Policie České republiky (dále jen „policie“), Ministerstva vnitra ČR a Ministerstva zahraničních věcí ČR v této oblasti státní správy.

Cizincem se podle citace příslušných zákonů rozumí fyzická osoba, která není státním občanem ČR², včetně občana EU³.

Úprava vstupu, pobytu a vycestování občana EU se vztahuje i na občana státu, který je vázán mezinárodní smlouvou sjednanou s Evropským společenstvím⁴

¹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 562/2006 ze dne 15. března 2006, kterým se stanoví kodex Společenství o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex)

² Zákon č. 40/1993 Sb., o nabytí a pozbytí státního občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

³ EU–Státy Evropské unie, tj. Belgie, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Malta, Maďarsko, Německo, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Švédsko, Španělsko a Velká Británie. Vzhledem k tomu, že ustanovení § 1 odst. 3 pobytového zákona vztahuje úpravu týkající se vstupu, pobytu a vycestování občana Evropské unie i na občany Švýcarska a občany členského státu Evropského hospodářského prostoru, je v textu pojem Evropská unie rozšířen také o Norsko, Lichtenštejnsko, Island a Švýcarsko.

⁴ Společný název pro Evropské společenství (dříve EHS), Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO) a Evropské společenství pro atomovou energii. (ESAE). Název Evropská unie byl zaveden v roce 1993 Smlouvou o Evropské unii. Název Evropská unie odpovídá reálnému stavu seskupení po dokončení ratifikačního procesu Smlouvy o Evropské unii. Právními subjekty však nadále zůstávají pouze Evropská společenství.

a na občana státu, který je vázán Smlouvou o Evropském hospodářském prostoru⁵, pokud tato smlouva nestanoví jinak.

Za „cizince“ je považován i občan Evropské unie, včetně občana členského státu Evropského hospodářského prostoru, kterými jsou občané Norska, Islandu a Lichtenštejnska. Občané Švýcarské konfederace⁶ také pobývají na území ve stejném režimu jako občané EU.

Shrnutím výše uvedeného lze tedy konstatovat, že pobytový zákon se vztahuje na fyzické osoby, které nejsou občanem ČR.

Pobytový zákon se nevztahuje na cizince, kterým jejich pobyt upravují zvláštní právní předpisy. Pobyt žadatele o mezinárodní ochranu a azylanty je upraven zákonem č. 325/1999 Sb., zákon o azylu ve znění pozdějších předpisů. Osoby požívající doplňkové ochrany žadatele o udělení oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany a cizince, kterým bylo toto oprávnění uděleno, upravuje zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců. Cizinci, kteří jsou příslušníky ozbrojených sil, mají přechodný pobyt upravený zákonem č. 310/1999 Sb., o pobytu ozbrojených sil jiných států na území ČR (§ 2 pobytového zákona).

Pobytový zákon upravuje zejména:

- vstup na území ČR - podmínky za kterých může cizinec vcestovat na území ČR,
- jednotlivé druhy pobytů na území ČR,
- vydávané doklady, například:

povolení k pobytu

(zdroj: © Evropská společnost, 2000-2008)

potvrzení o přechodném pobytu

⁵ EHP (Norsko, Island, Lichtenštejnsko) občané těchto států jsou vázáni Smlouvou o Evropském hospodářském prostoru

⁶ Občané Švýcarska na základě Smlouvy Evropských společenství a členských států na straně jedné a Švýcarskou konfederací

- podmínky pro vycestování⁷,
- povinnosti cizinců a jiných osob - jsou upraveny v hlavě VIII pobytového zákona,
- sankce za jejich porušení,
- působnost jednotlivých státních orgánů - Ministerstvo vnitra ČR zastřešuje orgány státní správy působící v oblasti migrace.

Řízení o žádostech o povolení většiny druhů pobytů upravuje, zákon č. 500/2004 Sb., správní řád ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), pobytový zákon upravuje pouze některé odchylky. Je zde vlastně ve formě lex specialis. Výjimku představují především řízení týkající se žádostí o udělení víz k pobytu na území ČR. V těchto případech se postupuje dle pobytového zákona.

Druhy pobytu na území ČR

Pobytový zákon upravuje dvě formy pobytu na území ČR, a to přechodný a dále trvalý.

Cizinec může pobývat na území ČR přechodně:

- bez víza
- na základě uděleného krátkodobého víza, dlouhodobého víza, diplomatického víza nebo zvláštního víza,
- na základě povolení k dlouhodobému pobytu,
- na základě povolení k přechodnému pobytu, anebo
- na základě výjezdního příkazu

Krátkodobým vízem je:

- letištní vízum - typu A,
- průjezdní vízum – typu B,
- vízum k pobytu do 90 dnů – vízum typu C.

Tato víza jsou ČR při splnění zákonem stanovených podmínek udělována jako jednotná schengenská víza. Cizinec může na území ČR pobývat též na základě jednotného schengenského víza vydaného jiným smluvním státem Schengenské úmluvy.

⁷ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 562/2006 ze dne 15. března 2006, kterým se stanoví kodex Společenství o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex).

Dlouhodobým vízem je vízum k pobytu nad 90 dnů - vízum typu D, případně typu D+C.

Povolení k dlouhodobému pobytu se uděluje jednak jako povolení navazující na pobyt na vízum k pobytu nad 90 dnů, jednak může být prvním povolením k pobytu, jde-li o pobyt za účelem společného soužití rodiny, studia, vědeckého výzkumu a pobyt rezidenta jiného členského státu EU.

Zvláštním typem povolení k dlouhodobému pobytu je tzv. zelená karta.⁸

Pokud jde o trvalý pobyt, jsou upraveny podmínky pro povolení trvalého pobytu odlišně pro občany EU a jejich rodinné příslušníky (§ 87g a násl. pobytového zákona) a pro občany třetích států (§ 65 a násl. pobytového zákona).⁹

V pobytovém zákoně jsou často užívány specifické pojmy jako například vízum, krátkodobý či dlouhodobý pobyt apod., které je podle autora třeba vysvětlit.

Vízum je dokument povolující vstup, případně opuštění, v určitém období do země, která vízum vydala. Vízum bývá vymezeno také důvodem pobytu. Obvykle je to razítko nebo formulář vlepený do cestovního pasu, někdy je také vydáno jako samostatný kus papíru.¹⁰

Samotné vízum je podle pobytového zákona, vlastně oprávnění ke vstupu a pobytu na území. Rozlišují se krátkodobá víza (do 90 dnů) a dlouhodobá víza (nad 90 dnů), kdy o ně musí žádat každý cizinec, pokud není občanem státu EU, nebo není od této povinnosti osvobozen (pouze krátkodobá víza).

Krátkodobým pobytem cizince se míní pobyt na území, který nepřekročí dobu tří měsíců, například za účelem turistiky, ozdravného pobytu, návštěvy nebo krátkodobý pracovní pobyt.

U dlouhodobého pobytu se jedná o pobyt nad 90 dnů. Po pravdě se dlouhodobým pobytem zpravidla míní takový pobyt, kdy zde cizinec s vízem nad 90 dnů pobývá již déle než rok. Toto vízum je třeba každý rok prodlužovat,

⁸ BOUČKOVÁ, P., et al. *Zaměstnávání cizinců a vysílání zaměstnanců a OSVČ do ciziny*. 3. aktualiz. vyd. Olomouc : ANAG, 2009. 253 s. Práce.mzdy.pojištění. ISBN 978-80-7263-525-2.s.101-102

⁹ BOUČKOVÁ, P., et al. *Zaměstnávání cizinců a vysílání zaměstnanců a OSVČ do ciziny*. 3. aktualiz. vyd. Olomouc : ANAG, 2009. 253 s. Práce.mzdy.pojištění. ISBN 978-80-7263-525-2.s.102

¹⁰ Wikipedie, otevřená encyklopedie *Vízum*, Dostupné z : <http://cs.wikipedia.org/wiki/Vízum>.

dokládat veškeré skutečnosti, jako při žádosti o ně, tzn. finanční prostředky, trvajících účel pobytu (práce, studium apod.), zajištěné ubytování atd.

Účelem pobytu se rozumí účel, pro který je cizinci vydáno povolení k pobytu - např. studium, práce, sloučení rodiny, zaměstnání, podnikání apod.

Trvalý pobyt je pobyt, který může cizinec získat nyní již po pěti letech nepřetržitého pobytu na území ČR (donedávna to bylo 10 let), nyní je na získání tohoto pobytu již navíc i právní nárok. To znamená, že cizinci musí být zdůvodněno, proč mu eventuálně nebyl trvalý pobyt povolen a ten se může proti takovému rozhodnutí odvolat. Ze zvláště závažných důvodů (např. humanitární důvody) je možno cizinci udělit trvalý pobyt i bez předchozího nepřetržitého pobytu.¹¹

Resident EU je cizinec třetích zemí pobývajících trvale (min. 5 let) na území členských států EU. Pomocí tohoto statutu již i občan třetí země může užívat stejných výhod jako občané EU, tzn. volného pohybu, možnosti pracovat v zemích, které neuplatňují tzv. přechodná opatření na trhu oproti pracovníkům z nových členských zemí atd. Bez tohoto statutu se i na cizince s trvalým pobytem v ČR, v Evropě pohlíží jako na občany třetích zemí a platí pro ně tedy často vízová povinnost, jiný přístup při vstupu na trh práce, při podnikání apod.¹²

Sankce

Porušení povinností stanovených pobytovým zákonem lze postihnout jako přestupek. Skutkové podstaty přestupků cizinců jsou uvedeny v § 157 pobytového zákona. Na projednávání přestupků se vztahuje zákon o přestupcích. Pobytový zákon stanoví horní hranici výše pokuty, kterou lze za přestupek uložit. Podle významu porušené povinnosti na 10 000 Kč, 5 000 Kč a 3 000 Kč. Za porušení většiny povinností lze uložit pokutu do výše 3 000 Kč. Podmínkou je spolehlivé zjištění přestupku, nestačí domluva a cizinec je ochoten pokutu zaplatit. Proti uložení pokuty v blokovém řízení.

Povahu sankce má i ukončení přechodného pobytu, k němuž se nevyžaduje vízum, zrušení platnosti krátkodobého víza, zrušení platnosti víza k pobytu

¹¹ Ministerstvo vnitra České republiky. *Terminologický slovník: Slovník nejčastěji používaných termínů v oblasti azylu a migrace* [online]. Ministerstvo vnitra České republiky, 2008 [cit. 2009-11-15]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx>.

¹² Ministerstvo vnitra České republiky. *Terminologický slovník: Slovník nejčastěji používaných termínů v oblasti azylu a migrace* [online]. Ministerstvo vnitra České republiky, 2008 [cit. 2009-11-15]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx>.

nad 90 dnů nebo povolení k dlouhodobému pobytu, zrušení přechodného pobytu občana EU, ukončení přechodného pobytu rodinného příslušníka občana EU, zrušení platnosti povolení k trvalému pobytu.

Opatřením, které má největší dopad do práv cizince, je rozhodnutí o správním vyhoštění. Správní vyhoštění je ukončení pobytu cizince na zemí ČR, které je spojeno se stanovením doby vycestování z území ČR a doby, po kterou je cizinci zakázán vstup na území ČR.¹³

S ohledem na zaměření bakalářské práce na problematku zaměstnávání cizinců je třeba uvést, že důvodem pro uložení správního vyhoštění až na 5 let, je výkon zaměstnání bez povolení k zaměstnání nebo dani podléhající výdělečné činnosti bez oprávnění podle zvláštního právního předpisu. Stejným způsobem může být postižen i zaměstnavatel nebo zprostředkovatel nelegálního zaměstnávání.¹⁴

1.2. Zaměstnávání cizinců v České republice

Pokud cizinec splní podmínky, které mu ukládá pobytový zákon a má zájem o výkon práce na území České republiky nebo o podnikání na základě živnostenského oprávnění, musí splnit další podmínky určené dalšími zákony. Těmito zákony jsou právní normy upravující problematiku zaměstnanosti a podnikání v ČR, a které ve svých částech upravují i podnikání a zaměstnávání cizinců. Těmito zákony jsou zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti (dále jen „zákon o zaměstnanosti“) a zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání v platném znění.

Od vstupu ČR do Evropské unie dne 1. 5 .2004 dělí zákon o zaměstnanosti cizince na dvě skupiny:

- a) občany EU a Evropského hospodářského prostoru a Švýcarska
- b) občany třetích zemí

Celkovou zahraniční zaměstnanost tvoří:

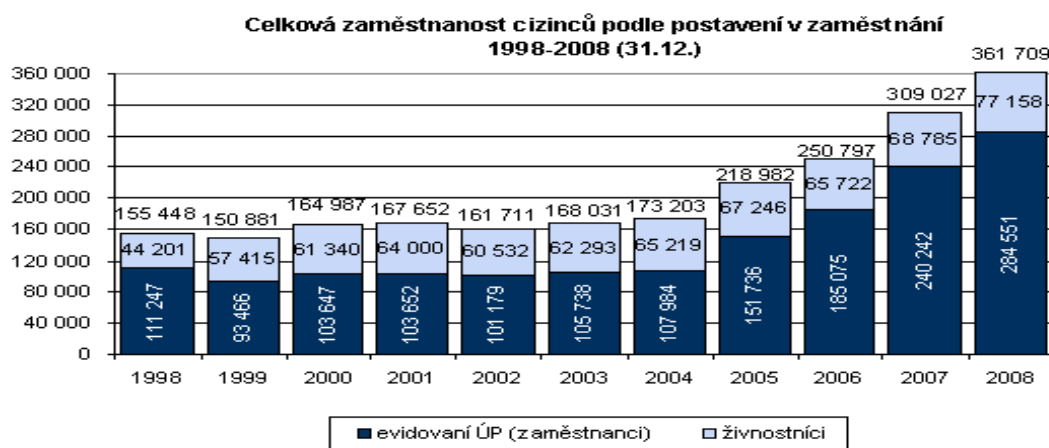
- zaměstnanost občanů EU v postavení zaměstnanců - jedná se o zaměstnance na, které zákony ČR pohlíží jako na občana domovského státu,
- zaměstnanost občanů třetích zemí v postavení zaměstnanců,
- zaměstnanost cizinců s živnostenským oprávněním,

¹³ BOUČKOVÁ, P., et al. *Zaměstnávání cizinců a vysílání zaměstnanců a OSVČ do ciziny*. 3. aktualiz. vyd. Olomouc : ANAG, 2009. 253 s. Práce.mzdy.pojištění. ISBN 978-80-7263-525-2.s.132-133

¹⁴ BOUČKOVÁ, P., et al. *Zaměstnávání cizinců a vysílání zaměstnanců a OSVČ do ciziny*. 3. aktualiz. vyd. Olomouc : ANAG, 2009. 253 s. Práce.mzdy.pojištění. ISBN 978-80-7263-525-2.s. 133

- zaměstnanost občanů třetích zemí s trvalým pobytem v postavení zaměstnanců - tito zaměstnanci se na pracovním trhu pohybují bez omezení, se všemi právy a povinnostmi.

V rámci celkové zahraniční zaměstnanosti tak rozlišujeme zaměstnanost cizinců v postavení zaměstnanců a zaměstnanost cizinců s živnostenským oprávněním. Jedná se o stejná pravidla, která platí o tuzemském pracovním trhu v zaměstnávání občanů ČR.

(zdroj: POŘÍZKOVÁ, Hana. *Analýza zahraniční zaměstnanosti v České republice*)

Z pohledu zákona o zaměstnanosti však občané EU nejsou považováni za cizince, a proto mají volný přístup na český pracovní trh. Nepotřebují tedy pro výkon svého zaměstnání žádné pracovní povolení. Pouze jejich zaměstnavatel musí místně příslušnému úřadu práce, podle místa výkonu práce, splnit tzv. oznamovací povinnost. Oznamovací povinnost plní zaměstnavatel prostřednictvím informační karty¹⁵ a záznamy o zaměstnancích z EU jsou vedeny místně příslušnými úřady práce v lokálních evidencích, které jsou centrálně propojeny a slouží zvláště pro potřeby kontrolních orgánů úřadů práce a dále pro statistické výstupy.¹⁶

Zákon o zaměstnanosti, jak bylo výše uvedeno stanovuje v §§ 85-101 podmínky pro zaměstnávání občanů třetích zemí. V této části zákona se mluví o podmínkách získání potřebného pracovního povolení cizincem, který chce být zaměstnán na území ČR v pracovněprávním vztahu k tuzemské právnické osobě, nebo je v pracovněprávním vztahu k zahraničnímu zaměstnavateli, který ho vysílá k výkonu práce na území ČR

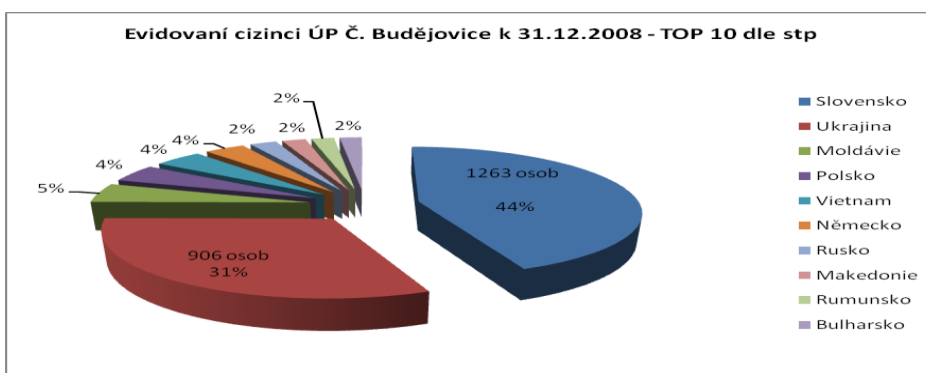
¹⁵ § 102 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

¹⁶ BOUČKOVÁ, P., et al. *Zaměstnávání cizinců a vysílání zaměstnanců a OSVČ do ciziny*. 3. aktualiz. vyd. Olomouc : ANAG, 2009. 253 s. Práce.mzdy.pojištění. ISBN 978-80-7263-525-2.s.17

na základě obchodní nebo jiné smlouvy uzavřené s tuzemskou nebo právnickou osobou.¹⁷

Pracovní povolení je úřední dokument, který vydává místně příslušný úřad práce ve správním řízení a který opravňuje cizince k legálnímu výkonu práce u „českého“ zaměstnavatele. V souladu s platnou právní úpravou žádají o pracovní povolení pouze občané třetích zemí, kteří nemají na území ČR trvalý pobyt. U občanů třetích zemí, kteří mají na území ČR platný trvalý pobyt, tato povinnost opatřit si povolení od úřadu práce odpadá. Na cizince s trvalým pobytem se pohlíží jako na zaměstnance z domovského státu. Včetně nároku na vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání, nároku na opatření aktivní politiky zaměstnanosti a v neposlední řadě také nároku na dávky v nezaměstnanosti.¹⁸

Ze statistických dat získaných od Úřadu práce v Českých Budějovicích vyplývá, že celkový počet cizinců (včetně příslušníků EU/EHP a Švýcarska), kteří byli evidováni v okrese České Budějovice k 31. 12. 2008 (pracovní povolení, informační karta), dosáhl počtu 3 307 osob, tj. 3,3% z celkového počtu pracovní síly v okrese.¹⁹

(zdroj dat: Úřad práce České Budějovice.)

Situace, pracujících cizinců v regionu Českobudějovicka, se v průběhu letošního roku stále měnila, neboť docházelo k průběžnému propouštění. Úřad práce v Českých Budějovicích evidoval k 30. 9. 2009 celkem 2496 cizinců, což představuje oproti konci roku 2008 úbytek o 811 evidovaných pracovníků z řad cizinců. Nejčastěji přišli o práci

¹⁷ BOUČKOVÁ, P., et al. *Zaměstnávání cizinců a vysílání zaměstnanců a OSVČ do ciziny*. 3. aktualiz. vyd. Olomouc : ANAG, 2009. 253 s. Práce.mzdy.pojištění. ISBN 978-80-7263-525-2.s.17

¹⁸ POŘÍZKOVÁ, H. *Analýza zahraniční zaměstnanosti v České republice: postavení cizinců na trhu práce a podmínky jejich ekonomické integrace*. Praha : VÚPSV, 2008. 76 s. , 7. ISBN 978-80-87007-83-9.s.12-13

¹⁹ Integrovaný portál MPSV. Zaměstnanost. *Zpráva o vývoji situace na trhu práce v okrese České Budějovice za rok 2008*. Úřad práce v Českých Budějovicích, únor 2009. 30 s. Dostupné z https://portal.mpsv.cz/sz/local/cb_info/dokstah s.13

občané Ukrajiny v 237 případech (26%) a Slovenska v 238 případech (19%). Je nutné poznamenat, že odešlo také 82 občanů Vietnamu, což je propad o 68% a 51 občanů Mongolska, zde je dokonce propad o 93%.

Zaměstnávání cizinců v postavení zaměstnanců

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem je jasné, že problematika cizinců a jejich zaměstnávání se týká především občanů třetích zemí.

K legálnímu zaměstnání občanů třetích zemí na území ČR je třeba, aby zaměstnavatel, který má zájem zaměstnat či zaměstnávat cizince, nejdříve získal povolení k získávání zaměstnanců ze zahraničí. Zaměstnavatel je nucen se obrátit pro nové zaměstnance do zahraničí, neboť všichni cizinci zaměstnaní na území jsou již svým pracovním povolením vázáni na určité pracovní místo a potenciální zaměstnavatel je jen těžko může přetáhnout pro sebe.

Vydání tohoto povolení je vázáno především na situaci na trhu práce a je možné jej vydat pouze na volná pracovní místa, na která nelze přijmout uchazeče o zaměstnání. Dlouhodobě se jedná o pracovní místa, kde nemají zájem pracovat tuzemští zaměstnanci, kteří nejsou ochotni trávit v práci ohromné množství přesčasových hodin, za na místní poměry směšnou mzdu.

Poté co projednal zaměstnavatel s příslušným úřadem práce určité pracovní místo a profesi, na které není schopen získat zaměstnance z registrovaných uchazečů o zaměstnání. Může zaměstnavatel provádět nábor zahraničních pracovníků. Žádost o povolení k zaměstnání cizince podává cizinec, který má přislíbeno na území ČR zaměstnání. Toto povolení se vydává pro konkrétního zaměstnavatele a konkrétní pracovní místo a úřad práce jej může vydat pouze za podmínky, že se jedná o ohlášené volné pracovní místo, které nelze s ohledem na požadovanou kvalifikaci nebo nedostatek volných pracovních sil obsadit jinak. Při vydávání povolení k zaměstnání opět úřad práce přihlíží k situaci na trhu práce.²⁰

Zaměstnavatel musí cizinci nabídnout stejné pracovní podmínky a stejný plat jako místnímu zaměstnanci ve stejném pracovním zařazení. Cizinec musí mít vyřízené platné povolení k zaměstnání od úřadu práce podle místa výkonu práce. Musí mít platné vízum k pobytu za účelem zaměstnání. Obě strany musí písemně uzavřít pracovní

²⁰ POŘÍZKOVÁ, H., *Analýza zahraniční zaměstnanosti v České republice: postavení cizinců na trhu práce a podmínky jejich ekonomické integrace*. Praha : VÚPSV, 2008. 76 s. , 7. ISBN 978-80-87007-83-9.s.13

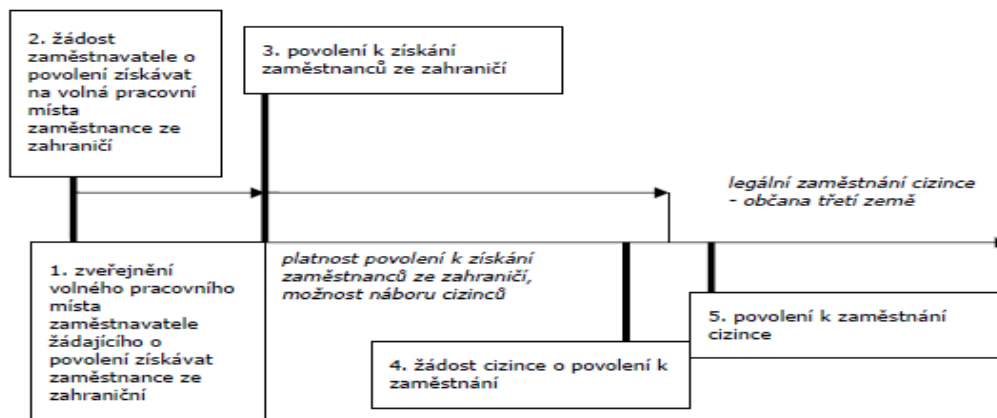
smlouvu a cizinec musí být přihlášen jako plátce zdravotního a sociálního pojištění.

Z hlediska zákona o zaměstnanosti je za zaměstnání považováno i plnění běžných úkolů zajišťovaných společníkem, statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu obchodní společnosti nebo členem družstva či členem statutárního orgánu družstva. V praxi to znamená, že za zaměstnání je považováno i plnění běžných úkonů zajišťovaných společníkem, statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu obchodní společnosti nebo členem družstva či členem statutárního orgánu družstva. Společníci obchodních společností a členové družstev také musí získat pro výkon této činnosti na našem území pracovní povolení. Tato povinnost žádat o pracovní povolení se objevuje až od roku 2004. Změnu právní úpravy si vyžádalo zneužívání těchto činností k obcházení podmínek zaměstnávání, zejména pak podmínek spojených s vydáváním pracovních povolení. Před uvedenou změnou se cizinec, který byl například členem družstva a měl proto povolený dlouhodobý pobyt za účelem účasti v právnické osobě, neměl za povinnost žádat o pracovní povolení. Mohl proto vykonávat své zaměstnání pouze s vydaným povolením k pobytu s uvedeným účelem. Platnost pracovního povolení pro cizince je časově omezena a to na 1 rok od vydání, přičemž je možné jeho každoroční prodloužení. Po pěti letech nepřetržité práce v ČR pak může občan třetí země získat trvalý pobyt. Získání trvalého pobytu mění významným způsobem podmínky zaměstnávání cizince ze třetí země, neboť trvalý pobyt opravňuje cizince k volnému pohybu na trhu práce, respektive k zaměstnávání na území ČR bez pracovního povolení. Občan třetí země s trvalým pobytem a azylant získává z hlediska zaměstnávání stejná práva a stejné postavení jako občan ČR, včetně nároku na vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání, nároku na opatření aktivní politiky zaměstnanosti a v neposlední řadě také nároku na dávky v nezaměstnanosti.²¹

Nespornou výhodou institutu pracovního povolení je numerická a strukturální regulace zaměstnanosti cizinců v postavení zaměstnanců. Omezený přístup k pracovním povolením však vytlačuje část zahraniční zaměstnanosti do sféry živnostenského podnikání. Nevýhodou současné právní úpravy podmínek vydávání pracovního povolení je pak jeho omezení na jednoho zaměstnavatele a nutnost každoročního prodlužování, které velice zaměstnává administrativní aparát.

²¹ POŘÍZKOVÁ, H., *Analýza zahraniční zaměstnanosti v České republice: postavení cizinců na trhu práce a podmínky jejich ekonomické integrace*. Praha : VÚPSV, 2008. 76 s. , 7. ISBN 978-80-87007-83-9.s.13

Postup při zaměstnávání občanů třetích zemí v postavení zaměstnanců

(zdroj: POŘÍZKOVÁ, Hana. *Analýza zahraniční zaměstnanosti v České republice*)

Zelená karta

Pro flexibilnější přístup cizinců na trh práce byla přehodnocena současná právní úprava pro zaměstnávání cizinců a od 1. ledna 2009 byly zákonem č. 382/2008 Sb.²² vytvořeny legislativní podmínky pro vznik nového typu povolování zaměstnání a pobytu cizinců na území ČR nazvaného Povolení k dlouhodobému pobytu za účelem zaměstnání na území ve zvláštních případech - tzv. zelená karta (dále jen „zelená karta“).

Projekt zelených karet se vztahuje pouze na občany třetích zemí, jejichž seznam je stanoven prováděcím předpisem²³ a jeho cílem je podpořit aktivní migraci na pracovních pozicích, které jsou v zájmu ČR, a které se nedaří obsadit českými uchazeči o zaměstnání.

Zelená karta je tzv. duálním povolením, protože opravňuje cizince jak k pobytu na území ČR, tak i k výkonu zaměstnání na konkrétním pracovním místě, ke kterému byla zelená karta vydána.²⁴

Ke konci června 2009 byl v tomto režimu zaměstnán pouze jeden občan.²⁵

²² Zákon č. 382/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

²³ Vyhláška Ministerstva vnitra č. 461/2008 Sb., kterou se stanoví seznam zemí, jejichž státní příslušníci jsou oprávněni požádat o vydání zelené karty. Momentálně se jedná o 12 zemí

²⁴ BOUČKOVÁ, P., et al. *Zaměstnávání cizinců a vysílání zaměstnanců a OSVČ do ciziny*. 3. aktualiz. vyd. Olomouc : ANAG, 2009. 253 s. Práce.mzdy.pojištění. ISBN 978-80-7263-525-2.s.34

²⁵ Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR Č. j. 2009/ 76327-143 *Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v 1. pololetí 2009* s.17

V průběhu roku 2009 nebyl zaznamenáván ani vysoký počet držitelů zelených karet. Na konci září bylo evidováno celkem 16 cizinců, kterým byla udělena zelená karta.

Agenturní zaměstnávání cizinců

Fenomén zprostředkovatelských agentur se dostal do širšího povědomí veřejnosti v souvislosti s prudkým zvýšením počtu pracovních imigrantů pocházejících ze třetích zemí, kteří přišli za účelem výdělečné činnosti do ČR v letech následujících po vstupu ČR do EU. Na úrovni mediální pozornosti, která se k tomuto nejnovějšímu vývoji zahraniční pracovní imigrace začala soustřeďovat přibližně od roku 2007, lze za hlavní znaky tohoto fenoménu považovat jednak příchod většího počtu pracovních migrantů ze zemí Dálného východu a zadruhé pak dopady globální finanční krize na tyto cizince od druhé poloviny roku 2008.

Vznik agentur a jejich fungování jsou upraveny zákonem č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti v platném znění. Podle § 14 odst. 3 písm. b) tohoto zákona zaměstnaní zprostředkovávají za podmínek stanovených tímto zákonem právnické nebo fyzické osoby, pokud mají povolení ke zprostředkování zaměstnání. Agenturní zaměstnávání je pak podrobně upraveno v § 58 - § 66.

Forma zprostředkování je vymezena v § 14 odst. 1 zákona o zaměstnanosti jako:

- vyhledání zaměstnání pro fyzickou osobu, která se o práci uchází, a vyhledání zaměstnanců pro zaměstnavatele, který hledá nové pracovní síly,
- zaměstnávání fyzických osob za účelem výkonu jejich práce pro uživatele, kterým se rozumí jiná právnická nebo fyzická osoba, která práci přiděluje a dohlíží na její provedení, poradenská a informační činnost v oblasti pracovních příležitostí.²⁶

Pracovní agentura uzavře s uživatelem dohodu o dočasném přidělení zaměstnance agentury. Tohoto zaměstnance k dočasnému výkonu práce přidělí uživateli na základě písemného pokynu. Agentura nebo uživatel nesmějí srážet žádnou část platu zaměstnance za vykonanou práci ve svůj prospěch. Jsou povinni zabezpečit, aby pracovní i platební podmínky dočasně přiděleného zaměstnance nebyly horší

²⁶ ČIŽINSKÝ P., *Analýza vzniku a působení zprostředkovatelských agentur*. 1. vyd. Praha: Multikulturní centrum Praha, 2009. 116 s. Dostupný z: <http://www.mkc.cz>.

než podmínky srovnatelného zaměstnance. V případě nepoměru musí agentura zajistit rovné zacházení.

V praxi je působení zprostředkovatelských agentur velice problematické. Příslušné orgány státní správy v jednotlivých regionech zaznamenaly vesměs negativní zkušenosti s činností agentur práce (subjektů majících povolení ke zprostředkování zaměstnání) i zprostředkovatelských subjektů působících bez povolení. Smlouvy s cizinci zprostředkovatelé většinou navrhnou tak, aby je mohly snadno vypovědět. Chybí jejich spoluzodpovědnost za pobyt a zaměstnání cizince na území. Některé subjekty dovezou do ČR zahraniční pracovníky a poté s nimi přeruší veškerou spolupráci. Zprostředkováním a zapůjčováním pracovníků se bez povolení stále častěji zabývají také družstva a obchodní společnosti.

Počet agenturami zaměstnaných cizinců k datu 30. 9. 2009 poklesl na pouhých 5 158 osob. Ve srovnání s prosincem roku 2008, kdy bylo evidováno 19 341 agenturních pracovníků z řad cizinců, se jedná o výrazný pokles (o 73%).

Správní delikty

Cizinec, který je zaměstnán bez povolení, pokud je toto povolení třeba, nebo vykonává práci v rozporu s vydaným povolením k zaměstnání, se dopouští přestupku, za který lze podle zákona o zaměstnanosti udělit pokutu do výše 10 000 Kč. (§ 139 odst. 3 písm. c) zákona o zaměstnanosti)

Fyzická osoba, která umožní cizinci výkon nelegálního práce, se dopouští přestupku, za který lze podle zákona o zaměstnanosti udělit pokutu až do výše 5 000 000 Kč. (139 odst. 3 písm. e) zákona o zaměstnanosti) Pokud fyzická osoba nesplní oznamovací povinnost podle zákona o zaměstnanosti nebo nevede evidence tímto zákonem stanovené, dopouští se přestupku, za který lze udělit pokutu až do výše 500 000 Kč (§ 139 odst. 3 písm. d) zákona o zaměstnanosti).

Právníká osoba, nebo podnikající fyzická osoba, která umožní cizinci výkon nelegální práce, se dopouští správního deliktu, za který se podle zákona o zaměstnanosti udělí pokuta až do částky 5 000 000 Kč. Při určení výše pokuty právnické osobě se přihlédne k závažnosti správního deliktu (§ 140 odst. 4 písm. e) zákona o zaměstnanosti). Pokud právnická osoba nesplní oznamovací povinnost podle zákona o zaměstnanosti nebo nevede evidence tímto zákonem stanovené, dopouští se

správního deliktu, za který se udělí pokuta až do výše 500 000 Kč (§ 140 odst. 4 písm. c) zákona o zaměstnanosti).

Právnícká osoba za správní delikt neodpovídá, jestliže prokáže, že vynaložila veškeré úsilí, které bylo možno požadovat, aby porušení právní povinnosti zabránila (§ 141 odst. 1 zákona o zaměstnanosti).

Správní delikt projednává podle zákona o zaměstnanosti v prvním stupni úřad práce podle místa, ve kterém bylo nelegální zaměstnávání vykonáváno (§ 141 odst. 4 zákona o zaměstnanosti).

Pokuty vybírá a vymáhá místně příslušný celní úřad (§ 141 odst. 5 zákona o zaměstnanosti).²⁷

Státní orgány dohlízející nad zaměstnáváním cizinců

Kontrolní činnost na úseku zaměstnanosti vykonávají úřady práce, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR (dále jen „MPSV“) a celní úřady. Činnost celních úřadů, je upravena v § 126 odst. 4 zákona o zaměstnanosti.

Uvedené kontrolní orgány ze zákona dohlíží, zda cizinec vykonává práci pro právnickou nebo fyzickou osobu na základě pracovněprávního vztahu nebo jiné smlouvy a zda ji vykonává v souladu s vydaným povolením k zaměstnání nebo zelenou kartou. MPSV poskytuje celním úřadům pro účely kontroly dálkový přístup k informaci o povoleních k zaměstnání vydaných úřady práce kontrolovaných cizinců. Celní úřad informuje o provedených kontrolách místně příslušný úřad práce a v případě zjištění nedostatků předává tomuto úřadu práce podklady pro zahájení správního řízení o uložení pokuty.

Kontrolní útvary úřadů práce provedly v roce 2008 celkem 11 724 kontrolních akcí. Z tohoto celkového počtu provedených kontrolních akcí bylo úřady práce uskutečněno 1 933 kontrol u zaměstnavatelů, kteří zaměstnávali i zahraniční pracovníky (což činí 16,48 % z celkového počtu). V oblasti kontroly zahraniční zaměstnanosti bylo zjištěno pochybení u 537 kontrolovaných zaměstnavatelů, což z celku 1 933 kontroly představuje 27,78 %. V roce 2008 bylo úřady práce zahájeno celkem 450 správních řízení na základě kontrol provedených celními úřady.

V roce 2008 se nejvíce na počtu podaných podnětů ke kontrolním akcím a přímé

²⁷ BOUČKOVÁ, P., et al. *Zaměstnávání cizinců a vysílání zaměstnanců a OSVČ do ciziny*. 3. aktualiz. vyd. Olomouc : ANAG, 2009. 253 s. Práce.mzdy.pojištění. ISBN 978-80-7263-525-2.s. 21

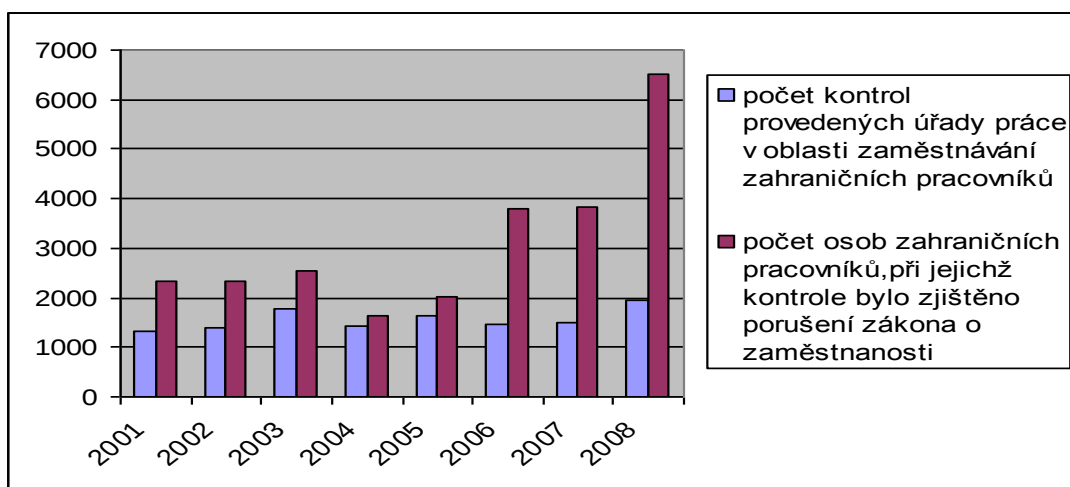
účasti na těchto kontrolách podílela cizinecká policie a orgány Celní správy.

Úřad práce v Českých Budějovicích poskytl autorovi práce vlastní statistické údaje o kontrolách zaměstnaných cizinců za rok 2008, které provedl ve svém místně příslušném teritoriu a data k první polovině roku 2009. Z této statistiky můžeme vyčíst, že kontrolní oddělení úřadu práce v minulém roce 2008 prověřilo 49 pracovišť, kde zkontrolovalo 105 cizinců z toho 11 žen. Celkem bylo zkontrolováno 44 firem. Cizinci byli kontrolováni na různých místech od továren a staveb až po různá asijská bystra, zemědělský statek nebo při sázení stromků v lese. Nejčastěji a to celkem v 10 případech byli cizinci zaměstnání ve strojírenské výrobě, dále v 8 případech pracovali na stavbách a 3 v pohostinství. Celý výčet uzavírá 1 kontrola provedená v rostlinné a živočišné výrobě.

Při těchto kontrolách asistovala 28 x cizinecká policie a 2 x také celní úřad. Kontrolami bylo zjištěno 7 pochybení ze strany zaměstnavatelů a 18 nelegálně zaměstnaných cizinců. Úřad práce České Budějovice v roce 2008 uložil ve správním řízení sankce zaměstnavatelům v celkové výši 53 000 Kč za porušení zákona o zaměstnanosti.

V první polovině roku 2009 provedl Úřad práce České Budějovice celkem 65 kontrol, kdy mu opět ve 14 x asistovala cizinecká policie. Při těchto kontrolách bylo zkontrolováno 49 osob. Bylo zjištěno nelegální zaměstnání 4 cizinců a 2 zaměstnavatelům byla uložena pokuta 61 000 Kč.

Kontrolní činnost úřadů práce v oblasti zahraniční zaměstnanosti v letech 2001-2008

(zdroj: MPSV, Sekce politiky zaměstnanosti a trhu práce, Úřady práce ČR)

1.3. Podnikání cizinců s živnostenským oprávněním

Podle zákona o živnostenském podnikání mohou cizinci na území České republiky podnikat jako zahraniční fyzické osoby, mohou na našem území zakládat organizace jako právnické osoby nebo na našem území mohou zřizovat organizační složky svého podniku v zahraničí. Zahraniční fyzickou osobou jsou občané třetích zemí bez trvalého pobytu na území ČR. Občané třetích zemí však podle platné novely živnostenského zákona nepotřebují k vydání živnostenského oprávnění povolení k pobytu za účelem podnikání, ale pouze povolení k dlouhodobému pobytu bez ohledu na účel pobytu.

Vznik živnostenského oprávnění u zahraniční fyzické osoby je podmíněn zápisem do obchodního rejstříku. Podnikáním na základě živnostenského oprávnění mnoho občanů třetích zemí obchází povinnost získat od úřadu práce pracovní povolení, neboť při udělování živnostenského oprávnění není zkoumána situace na trhu práce.

Občané EU, cizinci s trvalým pobytem a azylanté mají v oblasti živnostenského podnikání stejné právní postavení jako občané ČR. Živnostenské oprávnění u této skupiny cizinců vzniká dnem ohlášení, případně nabytí právní moci rozhodnutí o udělení koncese, která je oprávněním k provozování určité činnosti.²⁸

Na pozadí probíhající hospodářské recese významně přibýlo cizinců, kteří si měnili účel pobytu ze zaměstnání na podnikání. Pobytovému oprávnění za účelem podnikání dávají cizinci přednost z důvodu, že ho mohou relativně snadno získat. Cizinci stačí pouze prokázat účel pobytu, což splní doložením příslibu vydání živnostenského oprávnění. Za prvních devět měsíců roku 2009 se počet cizinců pobývajících na území ČR za účelem podnikání od prosince 2008 zvýšil o téměř 25 tisíc osob.

Tento trend se projevil zvláště v průběhu prvního čtvrtletí roku 2009, kdy výrazně narostl počet vydaných živnostenských oprávnění. Šlo o počet, který přesahoval přes tisíc vydaných oprávnění měsíčně.

V měsíci březnu se počet vydaných oprávnění vyšplhal, až na číslo 2 297. Zatímco v prvních měsících roku 2009 o nová oprávnění žádali zejména občané

²⁸ POŘÍZKOVÁ, H., *Analýza zahraniční zaměstnanosti v České republice: postavení cizinců na trhu práce a podmínky jejich ekonomické integrace*. Praha : VÚPSV, 2008. 76 s. , 7. ISBN 978-80-87007-83-9.s.14

Vietnamu, v druhém čtvrtletí se do popředí dostali občané Ukrajiny. Od dubna začaly počty nově vydaných oprávnění cizincům postupně klesat.

Řada cizinců, kteří si zajistili legálnost svého pobytu tímto způsobem, však následně nemá dostatek peněz, a proto nemohou odvádět povinné platby do systému sociálního a zdravotního pojištění. Již dnes, z informací od živnostenských úřadů, jsou evidovány první případy cizinců s dluhy na sociálních odvodech. Očekává se, že v roce 2010 počet neplatičů z řad cizinců s živnostenským oprávněním ještě naroste.

1.4. Zprostředkování pracovních míst tzv. „klientský systém“

Takzvaný „klientský systém“ je dnes už zažitým (avšak nepřesným) označením sítě vztahů a služeb, jejíž ústřední funkcí je zprostředkování volných pracovních míst přistěhovalcům, kteří do ČR přichází z Ukrajiny. V omezeném počtu využívají „klientský systém“ i nově příchozí z Moldávie a z Běloruska. Tento způsob organizování práce pro imigranty se začal formovat už na počátku devadesátých let, kdy část imigrantů pochopila, že jejich soupeřníci i čeští zaměstnavatelé postrádají „manažera“, který dokáže imigrantům rychle najít volná pracovní místa a podnikatelům chybějící zaměstnance. Ti, kteří se této „manažerské“ role chopili, své služby neomezují pouze na propojení nabídky a poptávky na pracovním trhu. Zprostředkovatelé tedy nehledají jenom volná místa, ale obstarávají i ubytování, jednají s úřady ve věci potřebných povolení, mohou zajistit dopravu, místo českého zaměstnavatele vykonávají i část dohledu nad pracovní morálkou, řeší osobní konflikty, mnozí nakonec založili své vlastní firmy zaměřené na plnění subdodávek (často ve stavebnictví) nebo na outsourcing (například úklidové práce) a fungují tedy i jako (formální) zaměstnavatelé. Zprostředkovatelé jsou v mimořádném postavení, které v očích imigrantů - pracovníků nemá daleko k nepostradatelnosti, a to alespoň do doby, než se zahraniční pracovníci dokáží v novém prostředí zorientovat sami.²⁹

Prostředníci své mimořádné postavení posilují také tím, že jim čeští zaměstnavatelé vyplácejí vydělané peníze, které prostředníci předají pracujícím imigrantům teprve po stržení vlastního zisku. Obvykle se jedná až o polovinu mzdy.

²⁹ NEKORJAK, M., 2006. „Klientský systém a ukrajinská pracovní migrace do České republiky“. Sociální studia, č.1, s. 89-109.

Tento na první pohled zarážející podíl ale není čistým ziskem prostředníků. Ti z těchto peněz musí například uhradit ubytování dělníků, režie spojené s vybavením dokumentů, a povinné finanční odvody, pokud pracovníky angažují pomocí živnostenských listů. V případě, že imigrantům nějaké peníze půjčili, pak z mezd strhávají i splátky. Nedá se však říci, že existuje standardizovaný model struktury nákladů, které musí prostředníci pokrýt, protože jejich strategie nejsou jednotné. Kromě peněz mohou zprostředkovatelé mít pod kontrolou i doklady pracujících imigrantů. Důvody jsou v zásadě dva: prostředníci se mají postarat o vybavení potřebných povolení, ale zároveň jsou zadrženy dokumenty i zástavou. V prostředí neformálních vztahů slouží tato zástava jako prostředek zaručující poslušnost a také většinou jednostranné dodržování závazků.

Moc, kterou prostředníci disponují, otevírá příležitosti pro její zneužití. Proto se lze setkat i s případy podvodného jednání, které lze, velmi obecně, rozdělit do dvou skupin.

1. Vztahující se k nevyplacení peněz - tato strategie však poškozuje kredit prostředníka, proto ji lze považovat za okrajovou, neboť příliš vysoké riziko zpronevěry by imigranty od využívání „klientského systému“ odradilo.
2. Balancující na hranici tzv. nucené práce - zadržováním mezd, dokumentů, zadlužováním, případně výhružkami se někteří prostředníci snaží pracovníky k sobě co nejtěsněji připoutat. Tímto krokem chtějí zabránit nežádoucí fluktuaci pracovních imigrantů, která by ohrozila jejich výdělků.³⁰

Z načrtnuté logiky vztahů se zdá, že v „klientském systému“ je klientem cizinec hledající práci v ČR. Ve skutečnosti je, zdánlivě nelogicky, takto nazýván zprostředkovatel. Na činnosti zprostředkovatelů se už v první polovině devadesátých let pokoušely vydělávat skupiny ukrajinského organizovaného zločinu. Ty velmi rychle pochopily, že se jim zde naskýtá zdroj nemalých příjmů, protože cizinci mohou být snadným terčem vydírání. Skupiny organizovaného zločinu vnucují zprostředkovatelům tzv. ochranu. To znamená, že za stanovený měsíční poplatek nechávají zprostředkovatele nadále podnikat a zároveň jej chrání před konkurenčními vyděrači. Nabízí však i další služby, které zajišťují prosperitu jejich „klientů“, čímž chrání především své zájmy. Omezují počet prostředníků působících v dané lokalitě, poskytují

³⁰ NEKORJAK, M., 2006. „Klientský systém a ukrajinská pracovní migrace do České republiky“. Sociální studia, č.1, s. 89-109. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2197596>

půjčky, obstarávají doklady, mají-li dobré kontakty, provádí i prevenci proti kontrolním zásahům českých úřadů či chrání prostředníky proti tlaku ukrajinské státní byrokracie. Podoba vztahů mezi prostředníky a organizovaným zločinem je různá a pohybuje se od násilně vynucených vztahů až po dobrovolné aliance.

Vydělávání peněz skrze vnucenou i dobrovolnou ochranu a spolupráci organizovaného zločinu s podnikateli, politiky a úředníky má svojí dlouhou historii začínající už v éře sovětského režimu. Z toho důvodu není označení „klient“ (a přeneseně „klientský systém“) specifické pouze pro zde popisovanou imigrantskou instituci zprostředkování práce. Otázka zní: jak tento model vztahů mohl zakotvit i v ČR? Je evidentní, že se nepodařilo zabránit pronikání organizovaného zločinu do podnikatelských aktivit ukrajinských imigrantů, kteří chtě nechtě musí každý měsíc odevzdat část mezd jimi kontrolovaných pracovníků.³¹

³¹ NEKORJAK, M., 2006. „Klientský systém a ukrajinská pracovní migrace do České republiky“. Sociální studia, č.1, s. 89-109. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2197596>

2. Způsoby obcházení zákonů ze strany cizinců

Jako každý zákon, tak i zmiňovaný pobytový je nějakým způsobem obcházen. Způsoby obcházení se liší od individuálních pokusů, až po systémy, za kterými může stát organizovaný zločin.

Podle pobytového zákona platí, že cizinec spolu s ukončením platnosti povolení k zaměstnání automaticky ztrácí nárok na pobyt v ČR. Řada cizinců proto usiluje o zajištění legálnosti svého pobytu jiným dle zákona možným způsobem nebo jednájí protiprávně.

V prvé čtvrtině roku 2009 významně narostl počet cizinců, kteří si měnili účel pobytu ze zaměstnání na podnikání. Tímto způsobem se tito cizinci snažili prodloužit si svůj pobyt na území, poté co vyvstalo riziko, že se ztrátou povolení o zaměstnání jim bude cizineckou policií, také ukončena platnost povolení k pobytu a budou muset vycestovat.

V jarních měsících roku 2009 byl zaznamenán nový způsob, jakým se cizinci účelově snaží prodloužit si pobyt na území. Cizinci na území ČR podávají na skupinách povolování inspektorátů cizinecké policie žádosti o povolení k pobytu bez kompletních náležitostí, kdy nejčastěji chybí doklad o účelu pobytu. Využívají tak možnosti pobytového zákona, kdy i přes uplynutí doby platnosti dlouhodobého víza, jej lze považovat za platné až do doby nabytí právní moci rozhodnutí o podané žádosti o povolení k dlouhodobému pobytu. Tato praxe cizinců byla zaznamenána cizineckou policií zejména v regionech Plzeň, Domažlice, Karlovy Vary a Cheb.

K zajištění pobytu na území je často zneužíván také institut sloučení rodiny, kdy cizinci žádají o povolení pobytu na území ČR z důvodů, jako je manželství s občanem ČR, nebo se účelově přihlásí k otcovství dítěte občana ČR. Ze statistik cizinecké policie vyplývá, že během prvního čtvrtletí 2009 bylo odhaleno 52 osob napomáhajících k nelegálnímu pobytu formou účelových sňatků či účelového přihlášení se k otcovství, což v meziročním srovnání představovalo nárůst o 73%.

2.1. Nelegální zaměstnávání cizinců v České republice

Definice pro nelegální práci je asi nejvýstižnější, pro potřeby této práce, uvedena v zákoně o zaměstnanosti, kdy se takovou prací rozumí situace, kdy cizinec nevykonává práci pro právnickou nebo fyzickou osobu na základě pracovněprávního vztahu nebo jiné smlouvy, nejde-li o osobu, kdy plnění běžných úkolů zajišťuje fyzická osoba

nebo s pomocí svého manžela nebo dětí, nebo právnická osoba prostřednictvím svých společníků nebo členů, nebo ji vykonává v rozporu s vydaným povolením k zaměstnání nebo bez tohoto povolení, je-li podle tohoto zákona povolení k zaměstnání vyžadováno.³²

Cizince, kterých se takové obcházení týká je třeba rozdělit na základě toho, zda do země přicestovali bez nebo s platnými dokumenty. Do první skupiny (cizinců bez platného víza), se řadí případy nedovoleného překročení hranic, imigranti s falešnými doklady nebo uprchlíci. Obecně lze říci, že pro tento typ cizinců je zóna šedé ekonomiky jediným místem, kde se na pracovním trhu mohou uplatnit, pokud jejich pobyt není regularizován a nezískají tak ex post legální oprávnění pracovat.

Druhá skupina imigrantů - tedy ti, kteří mají víza - je v Evropě početnější. Důvodem je poměrně efektivní kontrola hranic, takže většina neregulérně - nelegálně pracujících imigrantů vstoupila do prostoru EU na základě platných dokumentů. Z hlediska neregulérní práce se tato skupina imigrantů diferencuje na ty, kteří povolení k pobytu a tedy i k práci ztratí a na ty, kteří i přes platné povolení k pobytu stejně pracují v rámci šedé ekonomiky.³³

Může se stát, že dotyčný cizinec si z nějakého důvodu neprodlouží platnost povolení. Ztráta platnosti dokumentů a s ní související přesun přistěhovalce do tzv. kategorie *ilegální imigrant* se děje na základě dobrovolného strategického rozhodnutí nebo mimovolně. V prvním případě imigrant záměrně neobnoví platnost svých dokumentů, k čemuž může být veden řadou důvodů (například někteří imigranti nechtějí investovat čas a peníze do nejistého administrativního procesu, jiní počítají s brzkým návratem do vlasti). Ve druhém případě je zneprávnění tzv. deregularizace pobytu imigranta nezáměrná. Stává se, že neznalost zákonů uvede cizince do situace, kdy není schopen své dokumenty řádně obnovit. V horším případě se stane obětí důvěry v poskytovatele práce, který mu přislíbil řádné zajištění dokumentů, ale slib nedodržel. Motivem může být například snaha o posílení vazeb závislosti přistěhovalce na zaměstnavatele nebo na prostředníka práce. Důsledkem je vznik

³² Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti

³³ HOFÍREK, O., NEKORJAK, M. *Neregulérní práce imigrantů v České republice*. Sociální práce/Sociálna práca, Brno, Asociace vzdělavatelů v sociální práci (CZE). ISSN 1213-6204. Ročník 2007, číslo 2, s. 78-90.

početné skupiny cizinců - živnostníků, kteří jsou fakticky v pozici zaměstnanců, a kteří se do ekonomiky začleňují na principu subkontraktací.³⁴

2.2. Nelegální pobyty cizinců v České republice

Pobyťový zákon upravuje pravidla, za kterých jsou cizinci oprávněni pobývat na území České republiky. Tato právní norma určuje, že bez zvláštního individuálního administrativního povolení smí na území České republiky pobývat jen vymezené skupiny cizinců (např. občané Evropské unie; občané států, s nimiž existuje dohoda o bezvízovém styku; cizinci ve výkonu trestu odnětí svobody aj.), a to za podmínek zákonem uvedených. Ostatní cizinci, kteří na území České republiky pobývají bez příslušného oprávnění, se dopouští porušení zákona a dopadají na ně určité sankce. Například cizinec, který pobývá na území ČR bez víza, ač k tomu není oprávněn, se sám vystavuje nebezpečí, že v případě kontroly bude jeho neoprávněný pobyt na území ve správním řízení ukončen a bude mu stanovena, jak doba do kdy musí vycestovat z území ČR (vydán akt-výjezdni příkaz), tak doba po kterou mu nebude umožněn vstup na území ČR.

Nelegální pobyt jako přestupek cizince.

Nelegální pobyt cizince je porušením zákonných povinností a upravuje je § 103 písm. n) pobyťového zákona a je sankcionován jako přestupek dle § 157 odst. 1 písm. m) tohoto zákona, přičemž zákon formuluje tuto skutkovou podstatu poněkud kostrbatě slovy: „*se zdržuje na území po uplynutí platnosti víza nebo doby pobytu na území stanovené vízem nebo bez víza, či k tomu není oprávněn*“. Za tento přestupek zákon ukládá pokutu do výše 5 000 Kč. Tyto přestupky jsou projednávány Službou cizinecké policie, konkrétně oblastními ředitelstvími této služby, a vychází se u nich - tak jako u všech přestupků - z principu zavinění, tedy dle § 3 zákona o přestupcích postačuje zavinění z nedbalosti.

Správní vyhoštění cizince

Opatřením, které má největší dopad do práv cizince, je rozhodnutí o správním vyhoštění. Správní vyhoštění cizinců upravuje hlava X. pobyťového zákona. Správním vyhoštěním se rozumí ukončení pobytu cizince na území, které je spojeno

³⁴ HOFÍREK, O., NEKORJAK, M. *Neregulární práce imigrantů v České republice*. Sociální práce/Sociálna práca, Brno, Asociace vzdělavatelů v sociální práci (CZE). ISSN 1213-6204. Ročník 2007, číslo 2, s. 90.

se stanovením doby vycestování z území a doby, po kterou nelze cizinci umožnit vstup na území. Doba, po kterou nelze cizinci umožnit vstup na území ČR, je shodná s dobou vykonatelnosti rozhodnutí.

Pokud cizinec vstoupí na území v době platnosti rozhodnutí o správním vyhoštění, nebo neodcestoval-li z území a je odhalen policejními orgány, maří výkon rozhodnutí správního orgánu a jeho jednání může být při nepatrné společenské nebezpečnosti činu pro společnost projednáno jako přestupek podle zákona o pobytu cizinců, při splnění podmínek zákona mu může být zvýšena platnost rozhodnutí o správním vyhoštění na delší dobu. Pobyťový zákon, případně zákon o azylu, přesně definují případy, kdy je rozhodnutí o správním vyhoštění nevykonatelné.³⁵

Důvody pro správní vyhoštění jsou rozděleny do tří skupin podle závažnosti. Doba, po kterou nelze umožnit vstup na území ČR, lze stanovit maximálně na 10 let.³⁶

Správní vyhoštění není dle teorie správního práva sankcí, ale opatřením státu. Tato právní teoretická věta má význam především z hlediska zavinění cizince, při ukládání správního vyhoštění tedy není třeba cizinci dokazovat, že se nelegálního pobytu dopustil zaviněně a vychází se z toho, že naplnění určité skutkové podstaty znamená pro stát automaticky právo nebo zájem či dokonce nutnost nařídit cizinci, aby jednak opustil území ČR, a zakázat mu pobyt na území ČR i po určitou, v rozhodnutí stanovenou dobu, v budoucnu. V případě nelegálního pobytu se cizinci uloží, dle ustanovení § 119 odst. 1 písm. c) bod 2 pobytového zákona, správní vyhoštění až na dobu 3 let, tedy na dobu maximálně tří let³⁷. Podle statistik bylo v uplynulém roce 2008 vydáno cizincům 2909 správních vyhoštění.

Možnost uložení správního vyhoštění je ovšem omezena ustanovením § 119a odst. 2 pobytového zákona, který říká, že „*rozhodnutí o správním vyhoštění podle § 119 nelze vydat, jestliže jeho důsledkem by byl nepřiměřený zásah do soukromého a rodinného života cizince*“³⁸. Toto omezení možnosti uložení správního vyhoštění vyplývá ze základního lidského práva na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života (viz čl. 10 odst. 2 *Listiny základních práv a svobod*)

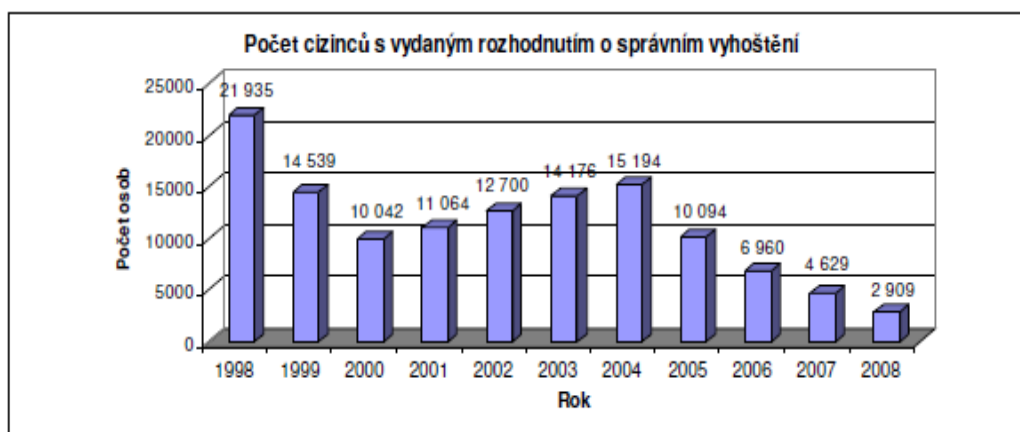
³⁵ Ministerstvo vnitra ČR: *Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky v roce 2008* [cit. 2009-12-12]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/migrace-zprava-o-migraci-za-rok-2008.aspx>

³⁶ BOUČKOVÁ, P., et al. *Zaměstnávání cizinců a vysílání zaměstnanců a OSVČ do ciziny*. 3. aktualiz. vyd. Olomouc : ANAG, 2009. 253 s. Práce.mzdy.pojištění. ISBN 978-80-7263-525-2.s.133

³⁷ ČÍŽINSKÝ P., *Nelegalita pobytu cizinců a trestní sankce* Multikulturní centrum Praha, 2008. [cit. 2009-12-12], 19 s. Dostupné z: <http://www.mkc.cz>.

³⁸ § 119a odst. 2 zákona č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území ČR

či z práva na respektování soukromého a rodinného života (viz čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod) a je v ustanoveních upravujících správní vyhoštění - na rozdíl od jiných zákonů, jejichž aplikace by rovněž neměla vést k nepřiměřeným zásahům do života lidí - zmíněno výslovně. Omezení možnosti uložit správní vyhoštění je vzhledem k dikci zákona nutné vztáhnout jak na samotnou možnost uložení vyhoštění, tak i na délku platnosti rozhodnutí o správním vyhoštění. Při posuzování přiměřenosti zásahu do života cizince je tedy třeba zhodnotit všechny relevantní aspekty života cizince, a to jak aspekty týkající se jeho života v ČR, tak i aspekty vztahující se k jeho zemi původu či k zemi, do které by byl v případě správního vyhoštění nucen vycestovat; měla by se posoudit i existence a míra zavinění cizince na jeho nelegálním pobytu.³⁹

(interní zdroj: intranet Policie ČR)

S ohledem na zaměření bakalářské práce je třeba uvést, že důvodem pro uložení správního vyhoštění až na 5 let je výkon zaměstnání bez povolení k zaměstnání podle zvláštního právního předpisu.⁴⁰ Stejným způsobem může být postižen i zaměstnavatel nebo zprostředkovatel nelegálního zaměstnávání, jestliže jde o cizince.

Omezeny jsou důvody pro uložení správního vyhoštění cizinci pobývajícím na území ČR trvale, na základě povolení k dlouhodobému pobytu za účelem společného soužití rodiny, za účelem studia, vědeckého výzkumný nebo povolení k dlouhodobému pobytu rezidenta jiného členského státu EU a občanu EU nebo jeho rodinnému příslušníku. U těchto kategorií lze rozhodnutí o správním vyhoštění vydat pouze

³⁹ ČIŽINSKÝ P., *Nelegalita pobytu cizinců a trestní sankce* Multikulturní centrum Praha, 2008. 19 s. [cit. 2009-09-12]. Dostupné z: <http://www.mkc.cz>.

⁴⁰ Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti

z důvodů bezpečnosti státu, závažného narušení veřejného pořádku, popřípadě ohrožení veřejného zdraví.⁴¹

Soudní vyhoštění

Soudní vyhoštění cizinců se provádí na základě výkonu trestu vyhoštění, který ukládají soudy rozsudkem v trestním řízení. Trest vyhoštění může soud uložit podle trestního zákona jako trest samostatný nebo vedle jiného trestu. Pokud je trest vyhoštění uložen současně s nepodmíněným trestem odnětí svobody, je trest vyhoštění vykonáván po částečném nebo úplném odpykání trestu odnětí svobody. Cizinecká policie vytváří podmínky pro realizaci trestu vyhoštění, zajišťuje cestovní doklady pro cizince, jízdenku či letenku na spoj do domovského státu.

V roce 2008 uložily soudy v trestním řízení trest vyhoštění podle ustanovení § 57 trestního zákona⁴² jako trest samostatný nebo vedle jiného trestu 1 529 cizincům.⁴³

Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník (dále jen „trestní zákoník“) platný od 1. 1. 2010, upravuje trest vyhoštění v ustanovení § 80.

⁴¹BOUČKOVÁ, P., et al. *Zaměstnávání cizinců a vysílání zaměstnanců a OSVČ do ciziny*. 3. aktualiz. vyd. Olomouc : ANAG, 2009. 253 s. Práce.mzdy.pojištění. ISBN 978-80-7263-525-2.s.133

⁴² Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

⁴³ Ministerstvo vnitra ČR: *Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky v roce 2008* [cit. 2009-12-12]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/migrace-zprava-o-migraci-za-rok-2008.aspx>

3. Specifika migrace v ČR

V problematice zaměstnávání cizinců jsou důležité aspekty obecné migrace obyvatelstva, nejen co se týká specifík různých národů, ale i geografickými podmínkami a směry.

3.1. Vývoj migrace

Od vzniku samostatné ČR prošla situace v oblasti migrace zásadním vývojem. Ze země zdrojové odkud lidé spíše odcházeli se na počátku 90. let minulého století přes období velkého přílivu žadatelů o mezinárodní ochranu a tranzitujících cizinců na přelomu 20. a 21. století se ČR v posledních letech stala zemí, která je pro cizince migrující za prací a obchodem cílovou zemí pro dlouhodobé či dokonce trvalé usazení. Při porovnání počátečního stavu v roce 1993, kdy na území ČR pobývalo s různými formami pobytu necelých 80 000 cizinců, a nejaktuálnějších údajů z poloviny roku 2009, kdy v České republice žije již téměř 439 762 cizinců s různými typy povolení k pobytu, je patrné, že mezinárodní migrace a cizinci samotní jsou a musí být jedním z nejpečlivěji řešených témat.

V roce 2003, usnesením č. 55 ze dne 13. ledna 2003, přijala vláda ČR základní koncepční materiál v oblasti migrace - Zásady politiky vlády v oblasti migrace cizinců. Tento materiál v šesti základních bodech vymezuje směr migrační politiky ČR.⁴⁴

1. ČR s ohledem na mezinárodní závazky, které pro ni vyplývají z členství v Evropské unii, důsledně prosazuje řídicí roli státu v oblasti migrace.

2. Migrační politika státu je založena na koordinovaném postupu všech státních orgánů, orgánů územní a zájmové samosprávy a na podpoře ze strany dalších subjektů zabývajících se migrací.

3. Migrační politika státu je zaměřena na odstraňování všech forem nelegální migrace a jiných nelegálních aktivit a to jak opatřeními na poli mezinárodní spolupráce, tak i opatřeními národními.

4. Migrační politika státu neklade překážky legální migraci, a podporuje imigraci, která je pro stát a společnost v dlouhodobé perspektivě přínosná.

⁴⁴ Ministerstvo vnitra ČR: *Migrační politika České republiky* [cit. 2009-07-12]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/migrace-novy-clanek-890951.aspx>.

5. Realizace migrační politiky státu předpokládá široké zapojení nevládních a dalších organizací občanské společnosti.

6. ČR se spolupodílí na úsilí světového a evropského společenství na řešení migračních důsledků humanitárních krizí a na odstraňování příčintěchto jevů.⁴⁵

Znění jednotlivých zásad vyjadřuje vůli ČR aktivně a zodpovědně se za respektování závazků plynoucích z mezinárodních úmluv, smluv a doporučení zabývat migrační politikou. Prioritou vnitrostátních aktivit v oblasti migrace je formulace účinných opatření, která budou podporovat řízenou legální migraci a zároveň minimalizovat migraci nelegální.⁴⁶

3.2. Aktuální stav migrace v ČR

Ze statistik vyplývá, že ke dni 30. 9. 2009 bylo cizineckou policií evidováno 437 251 cizinců s povoleným pobytem na území ČR. Z toho bylo 177 769 cizinců v rámci trvalého pobytu a 259 482 cizinců v kategorii dlouhodobého pobytu. V porovnání se stavem k 31. 7. 2008 došlo k nárůstu o 23 959 osob, avšak při meziměsíčním porovnání stavových počtů v roce 2009 se ukazuje, že dochází k dlouhodobému poklesu počtu osob pobývajících na území na vízum nad 90 dnů (cizinec 3. zemí) a naopak dochází k mírnému nárůstu u dlouhodobých pobytů u těchto cizinců. Nárůst u stavových počtů osob s dlouhodobým pobytem je zapříčiněn „přeléváním“ z kategorie pobytu nad 90 dnů. Svědčí o tendenci prodlužování pobytů. Z pohledu účelu pobytu je v ČR nejvíce zaměstnaných cizinců v počtu 110 387 osob. Následují účely účast v právnické osobě 50 197 osob, podnikání 35 057 osob, sloučení rodiny 30 767 osob, účel jiné (ostatní, kulturní, sportovní, zdravotní,...) 15 777 osob a na závěr studium 8 961 osob.⁴⁷

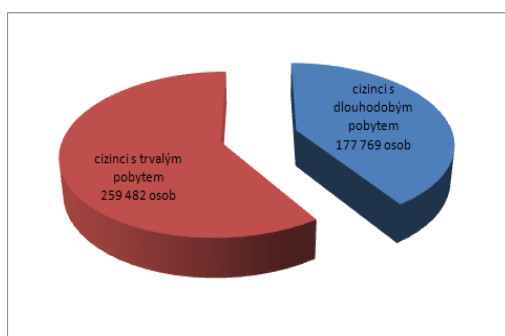
Novelizací pobytového zákona došlo od 1. 1. 2009 ke změně, která cizincům, jejichž zaměstnání skončí bez jejich zavinění před uplynutím platnosti povolení k zaměstnání, umožňuje při splnění stanovených podmínek setrvat na území ČR a využít ochrannou dobu (60 dní) ke hledání nového zaměstnání. Cizincům,

⁴⁵ Ministerstvo vnitra ČR: *Zásady politiky vlády v oblasti migrace cizinců* [cit. 2009-11-17]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zasady-politiky-vlady-v-oblasti-migrace-cizincu.aspx>

⁴⁶ Ministerstvo vnitra ČR: *Migrační politika České republiky* [cit. 2009-07-12]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/migrace-novy-clanek-890951.aspx>.

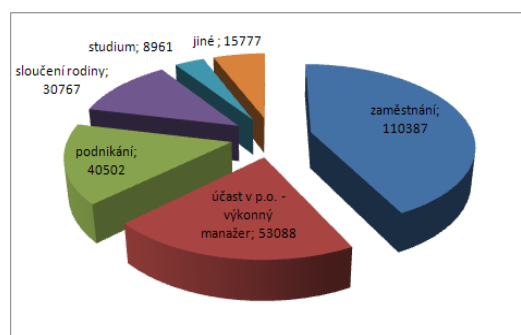
⁴⁷ *Statistická informace o migraci v ČR z pohledu PČR Služby cizinecké policie*, [cit. 2009-09-12]. Dostupné z interního zdroje: intranet Policie ČR (CIS)

kteří na území ČR po určitou dobu pracovali a nikoliv vlastní vinou ztratili zaměstnání, je platnost povolení k dlouhodobému pobytu za účelem zaměstnání zrušena pouze tehdy, pokud jim ve lhůtě od 60 dnů ode dne následujícího po skončení pracovního poměru není vydáno nové povolení k zaměstnání. V návaznosti na zavedení institutu ochranné lhůty je stanovena povinnost zaměstnavatele sdělovat úřadu práce důvody ukončení pracovního poměru, pokud ke ztrátě zaměstnání nedošlo vlastní vinou cizince. Jedinou povinností cizince, který chce využít této tzv. ochranné lhůty, je povinnost uzavřít komerční zdravotní pojištění. (§ 49 odst. 9 pobytového zákona)

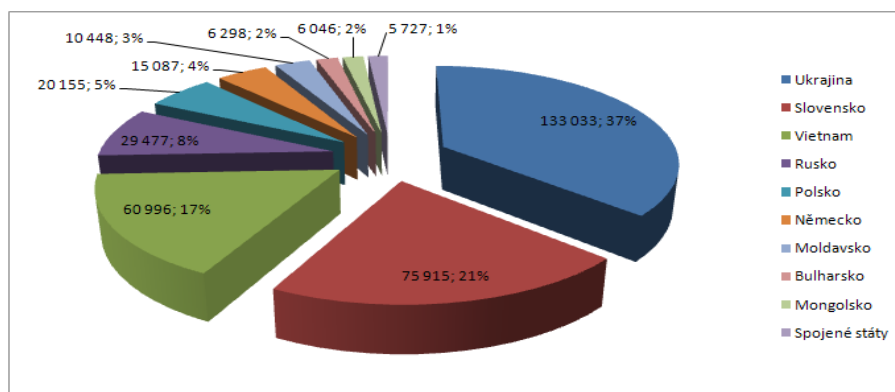
Cizinci s povoleným pobytem v ČR k 30. 9. 2009

(interní zdroj dat: intranet Policie ČR)

Cizinci dle účelu dlouhodobého pobytu k 30. 9. 2009

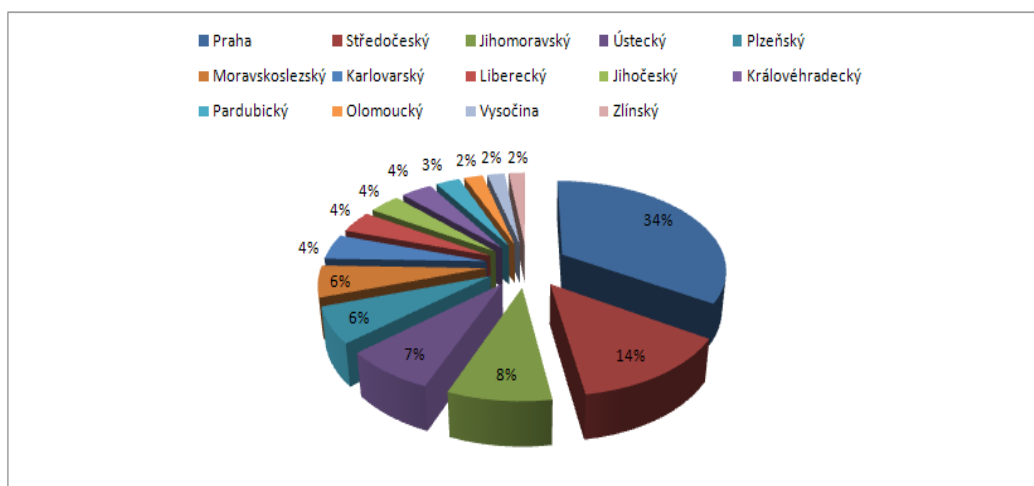
Největší skupiny cizinců s povoleným pobytem na území ČR představují tradičně občané Ukrajiny, Slovenska, Vietnamu, Ruska a Polska. Tito státní příslušníci tvořili k 31. 7. 2009 zhruba tři čtvrtiny z celkového počtu cizinců s povoleným pobytem v ČR. Největší početní nárůst byl vykázán u občanů Ukrajiny, Ruska a Vietnamu. Statistiky říkají, že k 30. 9. 2009 pobývalo na území ČR 87 547 občanů EU s přechodným pobytem a 24 416 občanů EU s trvalým pobytem.

Cizinci s povoleným pobytem v ČR-TOP 10 ke dni 30. 9. 2009

(interní zdroj dat: intranet Policie ČR)

Z hlediska správního členění ČR bylo nejvíce cizinců s povoleným pobytem registrováno tradičně na území hlavního města Prahy (147 445 osob; tj. 33,5 %), jejich počet tvoří třetinu všech cizinců s povoleným pobytem na území ČR. Dále následoval Středočeský kraj, Jihomoravský kraj, Ústecký kraj a Plzeňský kraj. V porovnání se stavem k 31. 7. 2008 došlo k největšímu nárůstu v teritoriu kraje Praha (+13 967 osob, tj. +10,5 %), Středočeském kraji (+4 984 osob, tj. +9,0 %), Plzeňském kraji (+3 710 osob, tj. +15,2 %, což je nejvyšší procentuelní nárůst) a Jihomoravském kraji (+3 620 osob, tj. +10,9 %). Nejvyšší pokles je evidován v Ústeckém kraji (-3 092 osob, tj. -8,5 %).

Cizinci s povoleným pobytem dle teritoria kraje ČR - ke dni 30. 9. 2009

(interní zdroj dat: intranet Policie ČR)

3.3. Orgány státní správy působící na úseku migrace

Gestorem za problematiku mezinárodní migrace a mezinárodní ochrany v ČR je Ministerstvo vnitra ČR, a to jak na úrovni legislativně - koncepční (přípravou právních normativů), analytické (zjišťování skutečného stavu a budoucího vývoje), tak i realizační (kontrolní, represivní, regulační, ...). V rámci Ministerstva vnitra ČR za tuto oblast zodpovídá odbor azylové a migrační politiky, který je garantem pro výkon působnosti vymezené ministerstvu v oblasti mezinárodní ochrany, uprchlictví, vstupu a pobytu cizinců, koncepce integrace cizinců, státního integračního programu a schengenské spolupráce (Schengen – viz kapitola 3.4.) Odbor se člení na dvacet oddělení, mezi které patří i oddělení trvalých pobytů. Tato oddělení byla vytvořena v souvislosti s postupným odnímáním nepolicejních činností Policii ČR a jejich úkolem je od 1. ledna 2009 vedení správního řízení v 1. stupni o vydání povolení k trvalému

pobytu nebo o zrušení tohoto pobytu, o přiznání či zrušení postavení dlouhodobě pobývajícího rezidenta na území, vedení správního řízení ve věci vydání či odnětí cizineckého pasu a v této souvislosti také pořizují biometrické údaje, provádí správní úkony ve věcech žádostí o vydání, prodloužení nebo zrušení zelené karty.

Rozsáhlé kompetence v této oblasti jsou cizineckým zákonem svěřeny Policii České republiky. Ministerstvo vnitra ČR má tímto zákonem přiznáno postavení správního orgánu nadřízeného Policii ČR Ředitelství služby cizinecké policie, vykonává dozor nad policií při výkonu státní správy a plní další úkoly stanovené zákonem.⁴⁸

Služba cizinecké policie (dále jen cizinecká policie) je řízena liniově, nikoli prostřednictvím teritoriálního působnosti, a je vysoce specializovanou složkou Policie ČR, která plní úkoly související s povolováním vstupu a pobytu cizinců na území ČR, odhalováním nelegální migrace, uplatňováním represivních opatření vůči cizincům zdržujícím se na území ČR v rozporu s cizineckým zákonem, plněním úkolů vyplývajících z mezinárodních smluv a přímo použitelných právních předpisů Evropského společenství a řešení trestné činnosti spáchané v souvislosti s překračováním státních hranic a s přeshraniční trestnou činností.⁴⁹

3.4. Schengenský prostor

Schengenský prostor je území některých evropských států (zemí Schengenské dohody), na kterém mohou osoby překračovat hranice smluvních států na kterémkoliv místě, aniž by musely projít hraniční kontrolou.

Dohoda podepsaná 14. 6. 1985 u vesnice Schengen v Lucembursku podle, které má také název a v níž byla následně dne 19. 6. 1990 podepsána prováděcí úmluva. Smluvními státy jsou převážně země Evropské unie, ale i některé nečlenské země EU. Do schengenského prostoru spadají i některá ze zámořských území členských zemí.⁵⁰

ČR se stala součástí schengenského prostoru 21. 12. 2007 a zrušila kontroly podél celé své pozemní hranice se sousedními státy. Hraniční kontroly zůstaly zachovány pouze na mezinárodních letištích - od 30. 3. 2008 však i na nich odpadla

⁴⁸ Ministerstvo vnitra ČR: *Zásady politiky vlády v oblasti migrace cizinců* [cit. 2009-11-17]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/o-nas-734387.aspx>

⁴⁹ Ministerstvo vnitra ČR: *Zásady politiky vlády v oblasti migrace cizinců* [cit. 2009-11-17]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/o-nas-734387.aspx>

⁵⁰ Wordpress Schengenský prostor : *Cizinci v České republice* [cit. 2009-11-17]. Dostupné z : <http://cizinci.wordpress.com/2008/10/18/shengensky-prostor/>

Mezi hlavní změny související se vstupem ČR do Schengenu patří:

- překračování pozemních hranic bez hraničních kontrol a bez zastavení,
- nové účinné nástroje pro potírání kriminality,
- využívání Schengenského informačního systému,
- zjednodušené cestování cizinců.

Zastupitelské úřady ČR vydávají krátkodobá víza ve formě tzv. jednotných schengenských víz s platností pro celý schengenský prostor. Žadatelům ze třetích států podléhajícím vízové povinnosti tato víza umožňují cestovat téměř po celé Evropě s jedním vízem. Občané třetích zemí, kteří jsou držiteli platného povolení k dlouhodobému nebo trvalému pobytu na území ČR a kteří podléhají vízové povinnosti, už pro své krátkodobé cestování po Schengenu nepotřebují vízum - stačí jim platné české povolení k pobytu a platný cestovní pas.⁵¹

vízový štítek pouze pro Českou republiku

(zdroj: © Evropská společenství, 2000-2008)

vízový štítek pro Schengenský prostor (Dánsko)

⁵¹ Ministerstvo vnitra ČR. *Česká republika se stala součástí schengenského prostoru - Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Ministerstvo vnitra České republiky, 2008 [cit. 2009-11-2]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/článek/eu-schengen-ceska-republika-se-stala-soucasti-schengenskeho-prostoru.aspx>

4. Dopady hospodářské krize na cizince

Konjunktura českého průmyslu v minulých letech se vyznačovala zoufalým nedostatkem pracovních sil a stala se příležitostí pro uplatnění mnoha cizinců v dělnických profesích. Do ČR začali přijíždět nové osoby ze zahraničí jako Vietnamci a Mongolové. Spolu těmito nově přichozími osobami hledali své uplatnění v průmyslové výrobě také Vietnamci již žijící na našem území delší dobu. Jednalo se hlavně o Vietnamce, kterým se tak nedařilo při stánkovém prodeji a ohromná konkurence a neznalost češtiny je donutila hledat jinou možnost obživy.

V době lepších časů naší ekonomiky a díky vládním pobídkám vzniklo na okraji českých měst velké množství průmyslových zón. Zde vznikaly na zelené louce nové zahraniční továrny. Továrny jako například Panasonic v Plzni a další v Mladé Boleslavi, Pardubicích, Liberci či v Blansku začaly zaměstnávat a další cizince. Největší poptávka byla na méně kvalifikované pozice, na které stačili i cizinci bez vzdělání a znalosti češtiny.

Dopady hospodářské krize a pokles výroby v továrnách nejvíce pocítují právě tito zahraniční dělníci, kteří k nám přijeli za prací. Tito lidé vynaložili velké úsilí a mnoho finančních prostředků (nejen na dopravu a získání pracovního místa či povolení, ale také na odměny pro zprostředkovatele) než získali prostřednictvím zprostředkovatelských agentur vízum a práci, o kterou velmi často díky současné hospodářské krizi přicházejí. Poté co přišli o svou práci, nemají žádný příjem, z kterého by mohli splatit peníze, které si půjčili, aby zaplatili agenturám za zprostředkování pobytového víza a práce v ČR. Zoufalí cizinci zůstávají zavření na ubytovnách a čekají, že se situace změní a budou přijati zpět.

Velké množství cizinců v sociální nouzi, sebou přináší určitá bezpečnostní rizika. Bylo a je potřeba jim pomoci, ale také zajistit odpovídající stav bezpečnosti a veřejného pořádku. Je třeba předejít možným bezpečnostním rizikům spojeným s pobytem většího množství těchto cizinců v bezprizorní situaci na území. ČR se jako jedna z prvních zemí EU reagovala na uvedená nebezpečí již počátkem roku 2009.

Vláda ČR přijala v únoru 2009 souhrn komplexních opatření, které měli pomoci situaci vyřešit.⁵²

Jedním z těchto opatření, bylo omezit příchod nových zahraničních pracovníků. Opatření mělo za cíl již dál nezvyšovat počet cizinců, kteří se v ČR mohou dostat do nepříznivé situace v důsledku ztráty pracovního uplatnění. Proto od 1. dubna 2009, došlo na vízově nejvíce vytížených zastupitelských úřadech ČR v zahraničí k omezení přijímání žádostí o udělení dlouhodobých víz a bylo na těchto úřadech (Vietnam, Mongolsko, Ukrajina, Moldavsko, Thajsko) nabírání žádostí u víz za vybranými účely pozastaveno.

V průběhu následujících měsíců bylo opatření průběžně vyhodnocováno a v září 2009 došlo jeho částečné úpravě. S účinností od 21. září 2009⁵³ bylo úplné pozastavení nabírání žádostí zrušeno v Thajsku (z důvodu nízkého zájmu o pracovní migraci do ČR). V ostatních zemích (Moldavsko, Mongolsko, Ukrajina a Vietnam) a nově rovněž v Uzbekistánu vláda ČR odsouhlasila zavedení početního omezení nabíraných žádostí o dlouhodobá víza.

V důsledku zvoleného opatření omezení vydávání dlouhodobých víz se za první tři čtvrtletí roku 2009 počet cizinců, kteří v ČR pobývají na vízum k pobytu nad 90 dnů, snížil o téměř 20 tis. (o 61%). K 30. 9. 2009 v ČR na základě dlouhodobého víza pobývalo 12 492 cizinců.

Tento pokles se následně projevil i poklesem celkového počtu cizinců s pobytem v ČR. Ke konci září 2009 bylo na území evidováno celkem 437 251 cizinců s povoleným pobytem, což bylo dokonce o přibližných tisíc cizinců méně než v prosinci 2008. V posledních letech byl trend, že počty cizinců na území ČR každým rokem vždy stoupaly.

Dalším faktorem, který ovlivnil stagnaci počtu cizinců s povoleným pobytem v ČR, je také realizace projektu dobrovolných návratů.

V případě propuštěných zahraničních pracovníků ztráceli jako první své zaměstnání agenturní pracovníci pracující u průmyslových podniků, zejména se jednalo o státní příslušníky ze zemí EU (Slovensko, Polsko, Rumunsko a Bulharsko).

⁵² Usnesení vlády č. 171 ze dne 9. února 2009 k „Zajištění bezpečnostní situace České republiky v souvislosti s propouštěním zahraničních pracovníků v důsledku hospodářské krize“.

⁵³ Usnesení vlády č. 1205/2009 ze dne 16. září 2009 k „Pozastavení nabírání žádostí o dlouhodobá víza na vybraných zastupitelských úřadech České republiky – vyhodnocení situace a další postup“.

V případě státních příslušníků třetích zemí šlo hlavně o občany Mongolska, Ukrajiny a Vietnamu. Zaměstnanci v přímém pracovním poměru nebyli většinou zatím bezprostředně ohroženi propouštěním. O práci nepřicházejí ani pracující členové družstev (účastníků v právnické osobě), kteří ve velké míře působí ve službách, jako jsou obchod, pohostinství, úklidové práce a podobně, nebo ve stavebnictví.

Zejména v období února a března 2009 došlo v důsledku hospodářské krize k ukončení výkonu práce agenturních pracovníků především regionech jako Plzeň, Mladá Boleslav, Pardubice, Domažlice, Liberec a Litoměřice. Tito pracovníci mohli nadále být v pracovněprávním vztahu s agenturou práce, přišli ale o možnost výdělků.

K datu 30. 6. 2009 bylo v ČR zaměstnáno (v postavení zaměstnanců) celkem 251 700 cizích státních příslušníků, z toho na základě platného povolení k zaměstnávání 101 700 cizinců, dále 15 900 cizinců bez povinnosti pracovního povolení a 134 tisíc občanů EU. V první fázi zhoršené ekonomické situace zaměstnavatelé nejdříve ukončovali pracovní poměry s agenturními zaměstnanci a cizinci. Celkové počty cizích státních příslušníků v postavení zaměstnanců se snižovaly od listopadu 2008, meziroční pokles byl zaznamenán od dubna 2009. Počet cizích státních příslušníků v postavení zaměstnanců se k 30. 6. 2009 meziročně snížil o 20 900 osob. Počet občanů EU včetně rodinných příslušníků se snížil o 11 900, občanů s pracovním povolením o 12 100.

Největší meziroční pokles byl registrován u občanů Vietnamu 10 500, Slovenské republiky 7 500 a Mongolska 4 200.⁵⁴

Dobrovolné návraty

Ministerstvo vnitra ČR dne 16. února 2009 zahájilo první fázi projektu dobrovolných návratů, který umožňoval poskytnutí asistence s návraty do zemí původu prvním 2000 zájemcům. Takto bylo nuceno Ministerstvo vnitra ČR reagovat, neboť podle odhadů mohlo být vlnou nezaměstnanosti zasaženo až zhruba 12 000 cizinců. Velké procento ohrožených cizinců tvořili imigranti z Vietnamu, Ukrajiny a Mongolska. Ministerstvo vnitra ČR spatřovalo v tomto programu cestu, jak zabránit zapojení nezaměstnaných imigrantů do pochybných či přímo kriminálních aktivit.⁵⁵

⁵⁴ MPSV: *Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v 1. pololetí 2009*

⁵⁵ ČT24 zpráva online: *Vláda schválila letenky zdarma a 500 eur navíc pro cizince, kteří opustí Česko* /, v češtině [online]. Česká televize, 2009 [cit. 2009-10-2]. Dostupné z: <http://www.ct24.cz/ekonomika/44993-vlada-schvalila-letenky-zdarma-a-500-eur-navic-pro-cizince-kteri-opusti-cesko/>

Projekt byl v první fázi určen nezaměstnaným cizincům, kteří měli platné pracovní povolení a povolení k pobytu. Nabízel zdarma dopravu do vlasti a příspěvek ve výši 500 eur. Také bylo poskytnuto nouzové ubytování ode dne registrace do programu až po opuštění ČR. V podmínkách bylo stanoveno, že se člověk do programu může přihlásit pouze jednou, ale že projekt „nezabraňuje účastníkům, aby se v budoucnu vrátili zpět do ČR“. Zájemci nemuseli dokazovat, že si nejsou cestu schopni uhradit sami. Program sice nespecifikuje žádná další omezení týkající se návratu zpět do ČR, ale také nenabízí žádnou záruku návratu migrantům, kteří často kvůli cestě do ČR podstoupili velké oběti. Ve skutečnosti v první fázi, která začala 16. února a skončila 24. července, se mohlo přihlásit až 2 000 zájemců. Této nabídce využilo 1871 cizinců, převážně z Mongolska, Uzbekistánu a z Vietnamu.⁵⁶

Po první fázi přišlo Ministerstvo vnitra ČR od 15. 9. 2009 se změnou projektu. V této druhé fázi se mohli hlásit do projektu dobrovolných návratů i cizinci, kteří v ČR pobývali nelegálně. Tentokrát se mohlo přihlásit až 4000 cizinců.

Letenku si buď uhradili sami, nebo vycestovali na náklady českého státu. Motivací pro přihlášení do projektu byl příslib cizincům ze strany státu, že se do ČR budou moci vrátit dříve než v případě, že by byli vyhoštěni.

Nelegální cizinci byli rozděleni do dvou skupin.

1. Cizinci bez vlastních finančních prostředků - Ministerstvo vnitra ČR jim uhradilo letenku a ubytování na poslední noc před odletem. Bylo jim však uděleno vyhoštění na delší dobu než cizincům z druhé skupiny.
2. Cizinci, kteří si letenku do vlasti zaplatili sami.

Projekt pro cizince pobývajících v ČR nelegálně trval do 15. 12. 2009. Informační kampaň k druhé fázi projektu začala na konci července 2009. Lidé byli informováni prostřednictvím letáků v několika jazykových mutacích. V této druhé fázi se do projektu přihlásilo 179 legálně pobývajících cizinců a 158 nelegálních cizinců. Celkem 90 procent tvořili občané Mongolska a následovala Ukrajina. V jednotlivých případech šlo pak o Vietnamce.⁵⁷

⁵⁶ ČTK. *Www.financninoviny.cz: Počet zahraničních pracovníků v ČR klesá již devět měsíců* [online]. 2009, [cit. 2009-10-08]. Text v češtině. Dostupné z: <http://www.financninoviny.cz/kariera/zpravy/pocet-zahranicnich-pracovniku-v-cr-klesa-jiz-devet-mesicu/401689>. ISSN 1213-49.

⁵⁷ ČT24 zpráva online: *Vláda Dobrovolné návraty využilo přes 2 000 cizinců*, v češtině [online]. Česká televize, 2009 [cit. 2009-12-22]. Dostupné z: <http://www.ct24.cz/domaci/spolecnost/75746-dobrovolne-navraty-vyuzilo-pres-2-000-cizincu/>

Situace vietnamských dělníků v ČR na pozadí hospodářské krize

Pro dokreslení pozadí vzniku neutěšené sociální situace bezprizorních cizinců na území v ČR, popisují situaci vietnamské komunity, s jejímiž členy se setkáváme v každodenním životě. Je třeba předeslat, že v podobně na tom jsou také dělníci pocházející například z Mongolska, kteří však ve větší míře využili program „Dobrovolných návratů“.

Za poslední dva roky, v době vysoké poptávky po levné pracovní síle v českém průmyslu, přijelo téměř 20 tisíc Vietnamců. Zdrojem této potřebné pracovní síly se staly pracovní agentury, které tím podnikům snižovaly provozní náklady spojené s přímým zaměstnáváním. Zájem o práci a výdělek v ČR na straně cizinců z Východu byl rovněž nemalý a její zprostředkování s ohledem na neznalost českého jazyka i prostředí v podstatě jedinou možností, jak pracovní místo získat. Na vietnamském i na českém území tak vznikla celá řada agentur zprostředkovávajících cestu a práci v naší zemi - oficiálních, tj. registrovaných na Ministerstvu práce a válečných invalidů VSR (vývoz levné pracovní síly do zahraničí je otevřenou politikou vietnamské vlády, která tímto způsobem řeší vysokou nezaměstnanost), ale i těch neoficiálních a mnohdy nesolidních, jež na základě slibů vysokých výdělků a podávání zkreslených informací o ČR pouze těžily z neznalosti a důvěřivosti řady občanů Vietnamu.

Vietnamští migranti za zprostředkování práce v ČR platili oficiálním zprostředkovatelským agenturám i neoficiálním firmám či jednotlivcům částky dosahující až 14 000 USD. Nesmírně se tak zadlužili u širokého příbuzenstva, u bank, případně u lichvářů. Nejčastější formou půjčky se stalo zastavení pozemku, resp. vlastního domu na základě zástavního listu „so do“.⁵⁸

Touha Vietnamců vycestovat za prací do ČR (a na Západ vůbec) je přitom pochopitelná. Všichni Vietnamci žijící v zahraničí při své návštěvě ve Vietnamu vytváří dojem úspěšných a bohatých podnikatelů, vietnamští dělníci přichází do ČR v době konjunktury si navíc skutečně dokázali díky svému pracovnímu nasazení, práci přesčas, v noci a podobně, vydělat a dluh splatit. Toho se současně chopily zprostředkovatelské agentury, které na dovozu pracovní síly z Vietnamu významně profitovaly. Dokonce i v době, kdy již práce v ČR v důsledku celosvětové ekonomické krize nebyla,

⁵⁸ KREBS, M., *Analýza procesu agenturního zaměstnávání Vietnamců a Vietnamek v ČR 2009*, La Strada Česká republika, o.p.s., [cit. 2010-01-20]. Dostupné z: <http://www.strada.cz/attachments/c/caff8730f68b372ba4540292fe8e6bc5.pdf> s.11-13

prováděly některé z nich náborů dělníků a dělnic stále stejným způsobem. Odletem dělníků totiž aktivita agentur ve Vietnamu končila a v dalším odkazovala na spřízněné agentury či jednotlivce tlumočnický pobývajících v naší zemi. Vietnamští migranti tak přijížděli do ČR s přehnaným očekáváním a často i bez záruky, že slíbenou práci skutečně dostanou, bez jistoty stabilního platu, ubytování i registrace pobytu a současně bez znalosti jazyka a prostředí, bez znalosti českých zákonů a z nich vyplývajících povinností a práv.

V době, kdy se již na trhu práce začal projevovat její nedostatek, končili potenciální dělníci a dělnice na ubytovnách nebo v bytech, které jim zprostředkovatelé pronajali, do žádné práce však nenastoupili. Nekontrolovaný nárůst počtu nově příchozích, pocházejících obvykle z málo vzdělané vrstvy populace vietnamského venkova, a jejich naprostá nepřipravenost na odlišnou kulturu hostitelské země začala brzy vyvolávat negativní náladu v samotné vietnamské komunitě. Největší krize nastala během zimy na přelomu let 2008 a 2009. Snižování výroby a úsporná opatření podniků vedla k rozsáhlému propouštění agenturních zaměstnanců v první řadě, takže se rázem ocitly tisíce cizinců bez práce, bez prostředků a často i bez ubytování, jež bylo vázané na dané pracovní místo.

Vzhledem k tomu, že nově příchozí z Vietnamu neměli v ČR žádné jiné zázemí, docházelo v průmyslových centrech s velkými továrnami (Plzeň, Mladá Boleslav aj.) k obrovskému chaosu.

Původní, etablovaní členové vietnamské komunity se v podstatě dostali do ambivalentní situace. Na jednu stranu vnímali, že jim příliv nepřipravených krajanů u majoritní společnosti „kazí pověst“, zároveň s nimi cítili jistou solidaritu. V době největšího propouštění se projevila tolik proklamovaná soběstačnost vietnamské komunity v ČR, když dokázala pro propuštěné krajany zorganizovat humanitární pomoc, díky níž přečkalo zimu až 7 tisíc lidí, jak odhaduje jeden z jejích organizátorů.⁵⁹

Zodpovědnost za nedodržení závazků vyplývajících ze smlouvy, která vietnamským imigrantům a imigrantkám slibovala práci v ČR, však přijaly pouze oficiální agentury ve Vietnamu, a mnohé byly také dle slov zástupců komunity donuceny nést následky ve formě odškodnění. Ty neoficiální však jakoukoli

⁵⁹ KREBS, M., *Analýza procesu agenturního zaměstnávání Vietnamců a Vietnamek v ČR 2009*, La Strada Česká republika, o.p.s., [cit. 2010-01-20]. Dostupné z: <http://www.strada.cz/attachments/c/caff8730f68b372ba4540292fe8e6bc5.pdf> s.11-13

zodpovědnost odmítají a za hlavního viníka označují ekonomickou krizi. Řada vietnamských dělníků a dělnic navíc přijela bez jakýchkoli písemných smluv a sama za dodržení závazku chápe jen to, že je do ČR agentura vůbec dovezla.

Zatímco mnohé pracovní agentury pro nedostatek pracovních příležitostí krachovaly, jiné využily zoufalé situace propuštěných dělníků a dělnic k tomu, že nastartovaly obchod s pracovními místy. „Vstupní poplatek“ na danou pracovní pozici přitom dotyčného či dotyčné nijak nezaručoval, že za nějaký čas nepřijde o místo znovu. Podporoval pouze politiku výhodného zaměstnávání přes agentury a osobní výhody tlumočnicků a zaměstnanců personálních oddělení daných podniků, kteří mohli těžit z přijímání pracovníků a pracovnic třeba jen na pár hodin denně a čekat na jejich sebemenší pochybení, aby je mohli nahradit jinými, kteří si pracovní místo opět zaplatí. Částka, kterou pracovní místo stálo, se přitom v závislosti na nabízené výši mzdy mohla vyšplhat až na 7 000 Kč.

Pro ty z nově příchozích cizinců, kteří do ČR přijeli s pracovním vízem, s sebou ztráta pracovního uplatnění přinesla navíc nutnost řešit legalizaci pobytu, neboť v důsledku provázanosti zákona o pobytu cizinců a zákona o zaměstnanosti zaniká při ztrátě místa současně účel i pobytové oprávnění. Jelikož nebyla volná pracovní místa, vietnamští imigranti a imigrantky řešili legalizaci pobytu opatřením živnostenského listu, ačkoli reálně nepodnikají. Finanční náklady spojené s podnikatelským oprávněním, tj. placení sociálního a zdravotního pojištění, se tak staly další finanční zátěží pro již takhle zadlužené Vietnamce a Vietnamky, nacházející se k tomu bez stálé práce a postačujícího příjmu k pouhému životnímu minimu. Neznalost jazyka a nedostatečná orientace v českém prostředí způsobuje, že jsou nově příchozí při zajišťování a vyřizování jakýchkoli pobytových náležitostí odkázáni na placené služby tlumočnicků, zprostředkovatelů či agentur, a také na informace, které jim tyto poskytnou.⁶⁰

Doklady a veškeré zařizování spojené s pobytem v ČR zařizují nově příchozím a neznalým českého prostředí vietnamští tlumočníci v rámci zprostředkovatelského servisu „dich vu“, a to za nemalé finanční částky. Osoby, které na žalostné situaci svých krajanů kořistí, tvoří specifickou skupinu ve vietnamské komunitě. Jsou si vědomi

⁶⁰ KREBS, M., *Analýza procesu agenturního zaměstnávání Vietnamců a Vietnamek v ČR 2009*, La Strada Česká republika, o.p.s., [cit. 2010-01-20]. Dostupné z: <http://www.strada.cz/attachments/c/caff8730f68b372ba4540292fe8e6bc5.pdf> s.11-13

situace, že migranti, kteří za cestu sem obrovsky zadlužili svoji rodinu, nemají jinou možnost, než doufat v pominutí krize a zpětný nábor tovarů. Uklidnění chaotické situace zimního období s sebou sice přinesly sezónní práce - zejména na stavbách a v zemědělství, práce však z valné většiny přidělují opět vietnamští zprostředkovatelé a ne vždy má dělník jistotu, že za svoji práci od nich dostane zapláceno. Práce bez smlouvy bývá běžná, neboť pro Vietnamce je ústní uzavření dohody přirozené. Někteří přistoupí na práci za pouhé ubytování a stravu dokonce dobrovolně, neboť jsou vděční za poskytnuté zázemí. Zejména propuštěné dělnice skončily často jako pomocnice ve vietnamských domácnostech a o jejich odměňování lze jen spekulovat.

Přečkání bezútěšné situace v ČR (případně v okolních státech, pokud nabídnou tolik žádané pracovní uplatnění) přesto chápou vietnamští migranti příchodí v posledních dvou letech za daleko přijatelnější variantu než návrat do Vietnamu. Jejich dluh je totiž natolik velký, že splatit jej ve své domovině je na tamní poměry zcela nemožné. Ztráta domova v případě nesplacení dluhu přitom mnohdy hrozí širokému příbuzenstvu, pokud musel dotyčný či dotyčná k získání požadovaného finančního obnosu za cestu do ČR zastavit v bance více pozemků. Jsou tedy zároveň pod tlakem rodiny, která svého „vyslance“ nutí toto období přetrpět a současně se jej za tím účelem snaží finančně podporovat, což ovšem znamená její další zadlužování.⁶¹

⁶¹ KREBS, M., *Analýza procesu agenturního zaměstnávání Vietnamců a Vietnamek v ČR 2009*, La Strada Česká republika, o.p.s., [cit. 2010-01-20]. Dostupné z: <http://www.strada.cz/attachments/c/caff8730f68b372ba4540292fe8e6bc5.pdf> s.11-13

5. Trestná činnost páchaná cizími státními příslušníky

Jako doplnění problematiky cizinců uvádím dostupné informace o trestné činnosti cizinců v celé ČR ze zdroje, kterým je Analytické centrum pro ochranu státních hranic a migraci zkráceně „ANACEN“⁶²

Trestně stíhaní cizinci a jejich podíl na trestně stíhaných osobách v ČR v letech 1999-2008

Rok	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
trestně stíhané osoby celkem	127 887	130 234	127 856	123 964	121 393	121 531	121 511	122 753	127 718	122 053
z toho										
trestně stíhaní cizinci	7 491	7 261	6 166	6 238	6 923	7 215	6 994	7 284	8 179	8 572
podíl na trestně stíhaných osobách v ČR v %	5,9	5,6	4,8	5,0	5,7	5,9	5,8	5,9	6,4	7,0

(interní zdroj: intranet Policie ČR)

V minulých letech počet trestně stíhaných cizinců na území ČR dosahoval hodnoty až 7 000 osob ročně. V roce 2007 byl patrný výraznější nárůst, který odrazil změnu zákona o provozu na pozemních komunikacích platnou od 1.7.2006. Jízda pod vlivem návykové látky a řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění se staly od tohoto data novými trestnými činy.

Na počtu trestně stíhaných cizinců se také odráží situace v oblasti legální i nelegální migrace na území ČR. V roce 2008 se z celkového počtu 122 053 trestně stíhaných osob jednalo o 8 572 cizinců, což představuje 7% z počtu stíhaných osob. Oproti roku 2007 došlo k nárůstu stíhaných cizinců o 4,8%. Hodnota podílu cizinců na počtu trestně stíhaných osob má od roku 2002 mírnou, nicméně nepřetržitě stoupající tendenci (z 5% na 7%). Toto souvisí zejména s faktem trvalého nárůstu počtu cizinců žijících formou povoleného pobytu na území ČR.⁶³

Trestná činnost cizích státních příslušníků je v posledních letech soustředěna zejména do příhraničních okresů u státních hranic mezi ČR a Německem, na území jižní Moravy do příhraničních okresů se Slovenskem a dále do vnitrozemských okresů, kde je velká koncentrace obyvatel.

⁶² ANACEN bylo zřízeno Usnesením vlády České republiky č. 933 ze dne 22.8. 2007. Jeho cílem je zajistit úzkou spolupráci a zlepšit výměnu informací mezi všemi orgány zapojenými do ochrany státních hranic a řízení mezinárodní migrace. Vedle relevantních útvarů a složek Ministerstva vnitra a Policie ČR jsou do činnosti Analytického centra zapojeni Ministerstvo zahraničních věcí, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo financí - Generální ředitelství cel, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo spravedlnosti, zpravodajské služby a Úřad místopředsedy vlády pro evropské záležitosti.

⁶³ Ministerstvo vnitra ČR: *Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky v roce 2008* [cit 2009-12-12]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/migrace-zprava-o-migraci-za-rok-2008.aspx>

Z celkového počtu 8 572 trestně stíhaných cizinců jich bylo v příhraničních okresech stíháno 33,5%. Z hlediska cizinců v příhraničí byli mezi nejčastěji stíhanými občané Slovenska (1 227), Vietnamu (456), Ukrajiny (325), Polska (257) a Německo (118). Zastoupení ostatních cizinců nedosahuje sta osob.⁶⁴

Porovnáním různých ukazatelů vztahujících se k pohybu cizinců v regionech ČR je možné vysledovat určitou souvislost mezi nelegální migrací v ČR, koncentrací cizinců s povoleným pobytem a podílem trestně stíhaných cizinců. S poklesem nelegální migrace přes státní hranice ČR mírně klesal počet trestně stíhaných cizinců v příhraničních okresech, zatímco v Praze a některých vnitrozemských okresech jejich počet vzrostl. Tento trend pokračoval i po vstupu ČR do Schengenského prostoru po zrušení provádění systematických hraničních kontrol. Z pohledu teritoriálního členění ČR odpovídá počet trestně stíhaných cizinců v jednotlivých regionech v zásadě počtu cizinců s povoleným pobytem. Významnou roli také hraje blízkost státních hranic, existence měst s větší populací a podobně. Mezi dlouhodobě nejvíce zatížená území z hlediska trestné činnosti cizinců patří hlavní město Praha, trestně stíháno zde bylo 2 220 cizinců, což je více než čtvrtina z celkového počtu trestně stíhaných cizinců na území ČR. Tento fakt souvisí s vysokou koncentrací cizinců v návaznosti nejen na turistický ruch, ale i počet cizinců s povoleným pobytem. Z celkového počtu cizinců, kteří mají povolen v ČR pobyt, jich je třetina registrována na území hlavního města Prahy. S počtem stíhaných cizinců následují území kraje Jihomoravského a dále kraj Středočeský.

Z podrobnějšího teritoriálního hlediska je nejvíce cizinců trestně stíháno (bez hlavního města Prahy) na území okresů Brno, Plzeň, Mladá Boleslav, Liberec, Praha – venkov, Ostrava a Pardubice.

Struktura trestných činů, pro které jsou cizinci v ČR trestně stíháni, závisí na řadě faktorů, jako je státní příslušnost osob, způsob jakým pobývají na území ČR i na podmínkách v regionu, kde se cizinci zdržují, resp. kde byl trestný čin spáchán. Z pohledu skupin trestných činů spáchaných cizinci v roce 2008 je zastoupena nejvíce zbývající kriminalita - 3 139 stíhaných cizinců, tj. 36,6% (zejména ohrožení pod vlivem návykové látky a opilství - 1 129 cizinců, tj. 36% z této kategorie trestné činnosti).

⁶⁴ Ministerstvo vnitra ČR: *Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky v roce 2008* [cit. 2009-12-12]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/migrace-zprava-o-migraci-za-rok-2008.aspx>

Nejvíce cizinců (550) je za tento druh trestné činnosti stíháno na území Jihomoravského kraje.⁶⁵

Druhou největší skupinou mezi trestnými činy spáchanými cizinci je kategorie ostatní kriminální trestné činy (tj. 19,4%), jedná se především o maření výkonu úředního rozhodnutí (tj. 64,2% z tohoto druhu trestné činnosti). Následují majetkové trestné činy (tj. 16,6%). Z celkového počtu majetkových trestných činů spáchaných cizinci vykazuje takřka třetinu správa hlavního města Prahy. Z celkového počtu hospodářských trestných činů spáchaných cizinci připadá také nejvíce na správu hlavního města Prahy. Za násilné trestné činy bylo stíháno 920 osob, tj. 10,7% z celkového počtu trestně stíhaných cizinců, z toho 23,2% v Praze.

Vstupem ČR do Schengenského prostoru a s ním spojeným zrušením provádění systematických kontrol na hraničních přechodech ztratila Policie ČR jeden z nástrojů kontroly a zdrojů informací ve vztahu k pohybu a identifikaci osob překračujících státní hranice. V této souvislosti, s přihlédnutím ke zkušenostem některých zemí, které byly před posledním rozšířením Schengenského prostoru již jeho součástí, bylo poukazováno na možný nárůst aktivit organizovaného zločinu. Z operativních poznatků specializovaných složek Policie ČR je zřejmé, že činnost struktur organizovaného zločinu s otevřením hranic sice nevzrostla, stala se však více latentní a konspirativní. Nadále také dochází k vzájemnému prolínání trestné činnosti spojené s nelegální migrací, výrobou a distribucí omamných látek a obchodováním s lidmi.⁶⁶

Z pohledu druhu pobytu roste mezi trestně stíhanými cizinci zastoupení kategorie cizinců s trvalým pobytem na základě povolení k pobytu. V roce 2008 bylo trestně stíháno 1 851 těchto cizinců. Klesající tendence je patrná u cizinců, kteří v době spáchání trestného činu pobývali na území ČR neoprávněně bez povolení, krátkodobě či cizinců, kterým byla udělena mezinárodní ochrana v ČR či o ni teprve žádají. Z celkového počtu 8 572 cizinců podílejících se na trestné činnosti tvořila 39,6% kategorie občan EU pobývajících na území ČR bez zvláštního povolení k pobytu, 21,6% kategorie cizinci s trvalým pobytem na základě povolení k pobytu a 11,1% bylo cizinců neoprávněně se zdržujících na území ČR.

⁶⁵ Ministerstvo vnitra ČR: *Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky v roce 2008* [cit. 2009-12-12]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/migrace-zprava-o-migraci-za-rok-2008.aspx>

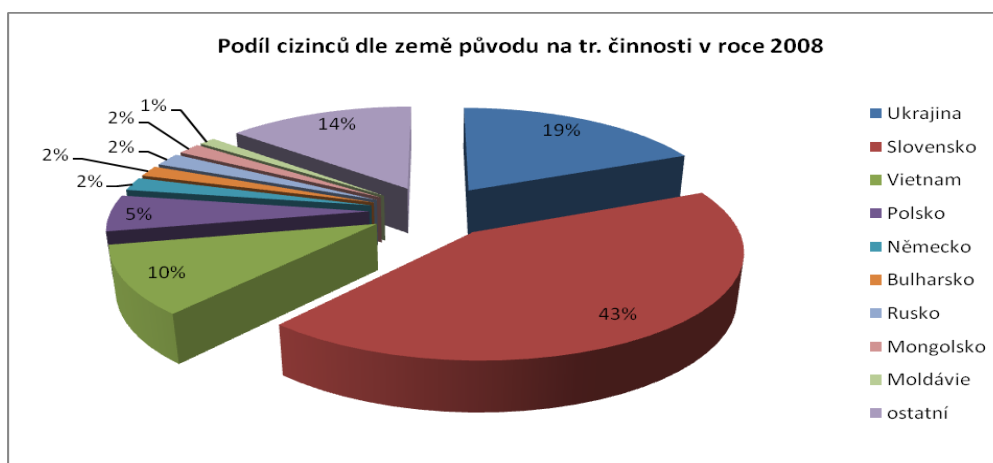
⁶⁶ Ministerstvo vnitra ČR: *Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky v roce 2008* [cit. 2009-12-12]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/migrace-zprava-o-migraci-za-rok-2008.aspx>

V roce 2008 byli mezi cizinci stíhanými na území ČR, tak jako v minulosti, nejsilnější skupinou občané Slovenska, kteří tvoří téměř 43% z celkového počtu trestně stíhaných cizinců. Jejich zastoupení, a to v absolutních počtech i procentuálním podílu, od roku 2002 kontinuálně roste.⁶⁷

Ve statistikách trestně stíhaných cizinců s jistým odstupem následovali s počtem 1 601 občané Ukrajiny (téměř 19% z celkového počtu trestně stíhaných cizinců).

Již s odstupem dále následovali občané Vietnamu s počtem 901 stíhaných osob. Nejvíce občanů Vietnamu (303 osob) bylo v roce 2008 trestně stíháno pro podezření ze spáchání trestných činů spadajících do kategorie hospodářská kriminalita. Občané Vietnamu se dopouštěli zejména trestných činů na úseku porušování autorských práv a ochranných známek a daňové trestné činnosti. Následuje kategorie ostatní obecné kriminality (244 osob), kam spadá i problematika toxikomanie.

Ze zemí EU bylo mimo občanů Slovenska, nejvíce trestně stíháno občanů Polska (482), Rumunska (202), Německa (176) a Bulharska (144). Mezi trestně stíhané se ze zemí mimo EU zařadili občané Ruska (172). Následovali občané Mongolska, jichž bylo v roce 2008 trestně stíháno 146, což oproti roku 2007 představuje nárůst o 57%. S ohledem na územní rozložení lze konstatovat, že nejvyšší trestná činnost Mongolů byla zaznamenána na území Jihomoravského kraje, v souladu s jejich početním zastoupením stoupá především na území okresu Blansko.⁶⁸

(zdroj dat, ANACEN“)

⁶⁷ Ministerstvo vnitra ČR: *Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky v roce 2008* [cit. 2009-12-12]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/migrace-zprava-o-migraci-za-rok-2008.aspx>

⁶⁸ Ministerstvo vnitra ČR: *Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky v roce 2008* [cit. 2009-12-12]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/migrace-zprava-o-migraci-za-rok-2008.aspx>

Přestože některé státní příslušnosti ve statistikách trestně stíhaných cizinců vykazovaly nízké počty, druh páchané trestné činnosti poukazuje na určité bezpečnostní riziko ze strany dané státní příslušnosti. Jedná se například o trestně stíhané občany Alžíru, jejichž počty stoupají, a kteří se dopouštějí převážně majetkové trestné činnosti. Nepříliš vysoké počty trestně stíhaných osob vykazují též Uzbekistán, Chorvatsko, Litva, Kazachstán, Velká Británie, Nizozemí a Makedonie, avšak z jejich celkového počtu trestně stíhaných osob tvoří vysoký podíl osoby stíhané pro násilnou kriminalitu.

S účinností od 1. ledna 2010, kdo ve větším rozsahu neoprávněně zaměstná nebo zprostředkuje zaměstnání cizincům zdržujícím se neoprávněně na území České republiky, nebo cizincům, kteří nemají platné povolení k zaměstnání, bude potrestán odnětím svobody na 6 měsíců až 5 let, propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty nebo zákazem činnosti. (§ 342 trestního zákoníku)

6. Výzkum

6.1. Cíl výzkumu

Zjistit názor cizinců žijících v bývalém okrese České Budějovice na:

- motivaci k životu právě v České republice,
- na přístup zaměstnavatelů k jejich osobě,
- na zkušenost s negativními projevy na pracovišti,
- co by z pohledu cizinců, měla ČR změnit v jejich zaměstnávání.

Zjistit názory jejich zaměstnavatelů, na:

- jak jsou spokojeni se zaměstnanými cizinci,
- jak se projevila současná hospodářská krize na zaměstnávání cizinců,
- co by z pohledu zaměstnavatelů, měla ČR změnit v zaměstnávání cizinců.

6.2. Metodika výzkumu

Cílem mé práce bylo zanalyzovat na jedné straně, motivaci cizinců k životu v ČR na pozadí právě probíhající hospodářské krize a to konkrétně v regionu Českobudějovicka a na straně druhé pohled zaměstnavatelů na cizince, které zaměstnávají.

V první části výzkumu jsem se zabýval samotným sběrem teoretických dat týkajících se dané problematiky v celé ČR, jako jsou aktuální statistiky, základní zákonné normy, vypracované analýzy na téma cizinců v ČR a informace z médií.

Ve druhé části, jsem prováděl v terénu dotazníkový průzkum za pomoci vedoucí Poradny pro uprchlíky Diecézní charity České Budějovice paní Mgr. Jany Novákové.

Pro sběr dat jsem vytvořil 2 dotazníky. První dotazník (příloha č. 1) byl určen pro cizince pracující v bývalém okrese České Budějovice a druhým dotazníkem (příloha č. 2) jsem oslovil zaměstnavatele (klienty), kteří tyto cizince zaměstnávají. Samotný sběr dat, probíhal ve spolupráci s Poradnou pro uprchlíky a migranty Diecézní charity České Budějovice.

Dotazník č. 1 určený pro sběr dat od zaměstnaných cizinců, obsahoval 7 otázek. Byly použity otázky jak uzavřené tak také otevřené. Bylo velmi složité koncipovat

otázky tak, aby byly respondentem jednoznačně pochopeny, a aby na ně bylo možné jednoznačně odpovědět.

Při sestavování dotazníkových otázek jsem vycházel z domněnky, že respondenti budou chtít vyjádřit svůj názor. Bohužel velká většina respondentů při odpovědích na 3 otázky otevřeného typu, odpovídali pouze ano, ne či nevím. Možnost rozepsání odpovědi využili respondenti minimálně.

Vzor dotazníku č. 1 pro zaměstnané cizince je přílohou č. 1.

Dotazník č. 2 určený pro sběr dat od zaměstnavatelů, obsahoval celkem 8 otázek. Také v tomto dotazníku byly použity dva druhy otázek. Byly položeny tři uzavřené otázky. Zbylé otázky položené respondentům byly otázky otevřené. Respondenti se v tomto druhém dotazníku mnohem častěji rozepsali o svých zkušenostech na téma dané problematiky.

Vzor dotazníku č. 2 pro zaměstnavatele je přílohou č. 2.

6.3. Organizace výzkumu

Sběr dat probíhal ve spolupráci s Poradnou pro uprchlíky a migranty Diecézní charity České Budějovice a Skupinou povolování pobytu Inspektorátu cizinecké policie České Budějovice. Respondenti byli zvoleni zcela nahodile, bez osobních identifikačních údajů. Při vyplňování dotazníku č. 1 byli požádáni pouze o zařazení se do skupiny dle věku, státní příslušnosti a účelu pobytu v ČR. Respondenti vyplňující dotazník č. 2 se pouze zařadili do skupin, podle oblasti činností, kterou se jako zaměstnavatelé zabývají.

6.4. Vymezení zkoumaného souboru respondentů pro dotazníkové šetření

Základním souborem výzkumu jsem zvolil všech 2580 zahraničních pracovníků, kteří byli evidováni k 30. 6. 2009 v bývalém okrese České Budějovice. Dotazníkem č. 1 bylo osloveno celkem 100 zahraničních pracovníků. Vyplněný dotazník vrátilo zpět celkem 92 respondentů. Dále bylo osloveno dotazníkem č. 2 celkem 25 zaměstnavatelů. Dotazník č. 2 zpracovalo a odevzdalo celkem 20 respondentů.

6.5. Technika sběru dat

Pro sběr dat jsem zvolil dva způsoby:

- analýza dokumentů
- dotazníkové šetření

Po celou dobu vypracovávání práce, probíhal sběr aktuálních dat a dostupných dokumentů. Materiály byly získány prostřednictvím Skupiny analytiky Ředitelství služby cizinecké policie, Analytického centra pro ochranu státních hranic a migraci. Jsou použity dostupné odborné články a studie z různých zdrojů, jako jsou humanitární organizace (Diecézní charita, Multikulturní centrum Praha,.....) a internetové portály Ministerstva vnitra ČR, Ministerstva práce a sociálních věcí ČR.

Další materiály byly získány, díky spolupráci přímo s Diecézní Charitou České Budějovice a Úřadem práce v Českých Budějovicích.

Výčet dalších zdrojů, z kterých jsem čerpal, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Dotazníkový výzkum probíhal přímo v terénu na Diecézní charitě v Českých Budějovicích, nebo u zaměstnavatelů. Jazyková bariéra s některými respondenty, byla řešena prostřednictvím rodilých mluvčích. Velkou měrou při oslovení krajanů z Vietnamu a s tlumočením pomohl pan Thien Thanh CHU.

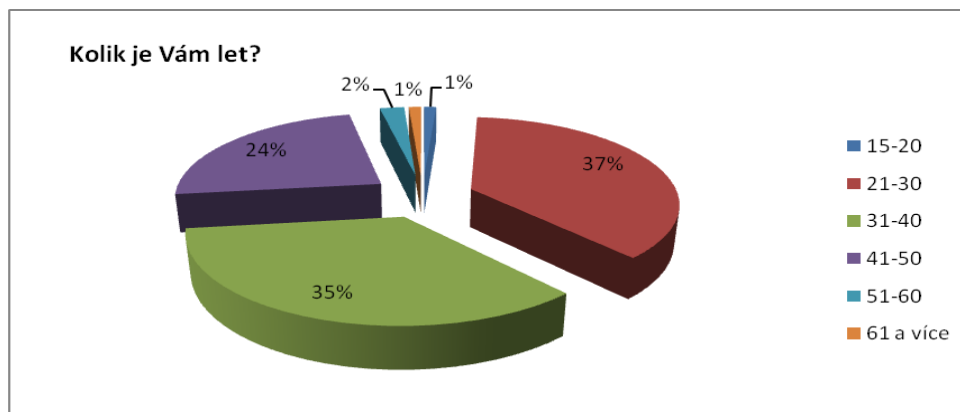
Všichni respondenti byli požádáni o pečlivé vyplnění dotazníků a zároveň jim byl vysvětlen účel prováděného průzkumu. Respondenti byli ujištěni, že data, která uvedou do dotazníku, budou zcela důvěrná a budou použita pouze, jako podklad pro bakalářskou práci v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.

Data získaná prostřednictvím dotazníků autor zpracoval a výstupy provedl formou grafů za využití programu Microsoft Excel.

6.6. Vyhodnocení dotazníků

Dotazník č. 1 určený pro zaměstnance

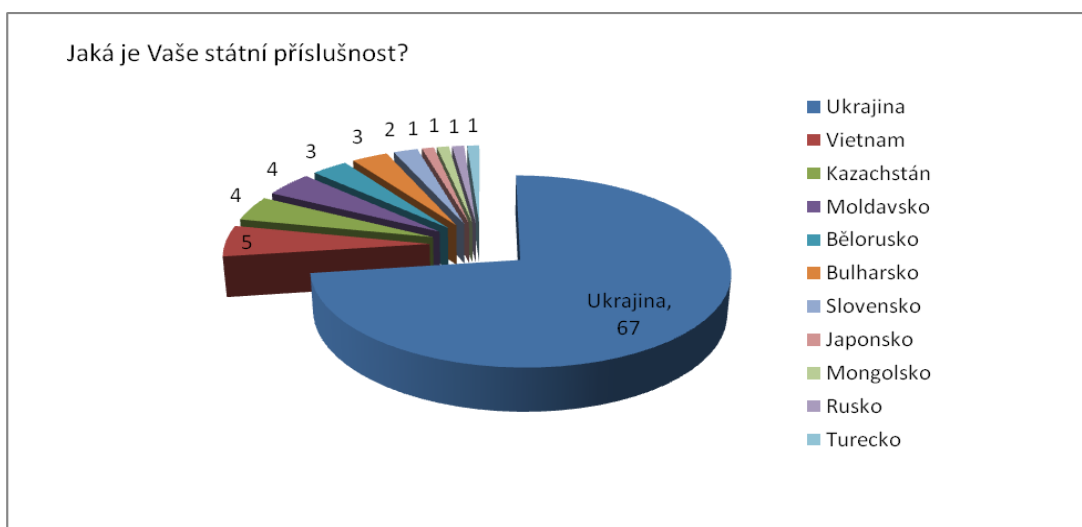
Graf k otázce č. 1

Výsledky: Z dotazníkového šetření vyplynulo, že nejčastěji jsou zastoupeni cizinci ve věku od 21 do 30 let, podobně na tom byli také cizinci ve věku od 31 do 40 let. Téměř ¼ respondentů byla ve věku 41 až 50 let. Pouze okrajově byli zastoupeni cizinci ve věku do 20 let a nad 50 let.

Diskuse: Cizinci jsou zaměstnáni v produktivním věku, podle autora hraje také určitou roli dokončení školní docházky, popřípadě absolvování povinné základní vojenské služby ve vlasti. Starší ročníky nemohou držet krok s mladšími. Jejich domácí vrstevníci pociťují velmi často stejný problém a odchází do předčasného důchodu.

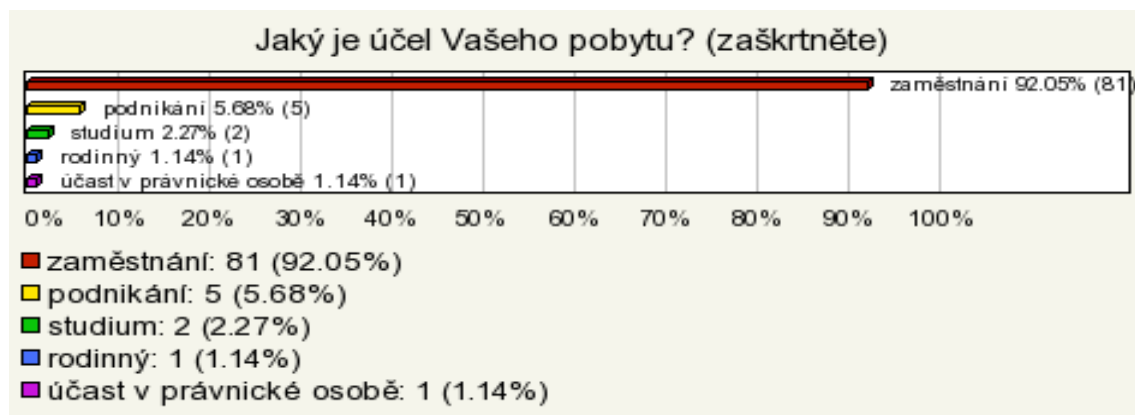
Graf k otázce č. 2

Výsledky: Největší počet dotázaných jsou Ukrajinci, kteří tvoří $\frac{3}{4}$ všech respondentů. Následují občané Vietnamu a občané bývalých sovětských republik Kazachstánu a Moldavska. Nejnižší zastoupení mají naopak občané Japonska, Mongolska, Ruska a Turecka. (po 1 respondentovi)

Diskuse: Jasně dominují zaměstnaní Ukrajinci, kteří vedou i statistiky cizinců z takzvaných „3. zemí“ žijících v ČR. Tento výsledek není odrazem opravdového stavu v ČR, kde jsou nejčastěji zastoupeni občané Slovenska, kteří mají na trh práce daleko snazší přístup, než například uvedení Ukrajinci. Autor při výzkumu oslovil i občany Slovenska s ohledem na skutečnost, že podle statistik mají největší zastoupení mezi pracujícími cizinci. Tito respondenti však dotazníky nevyplnili a proto nemohli být zahrnuti do výzkumu.

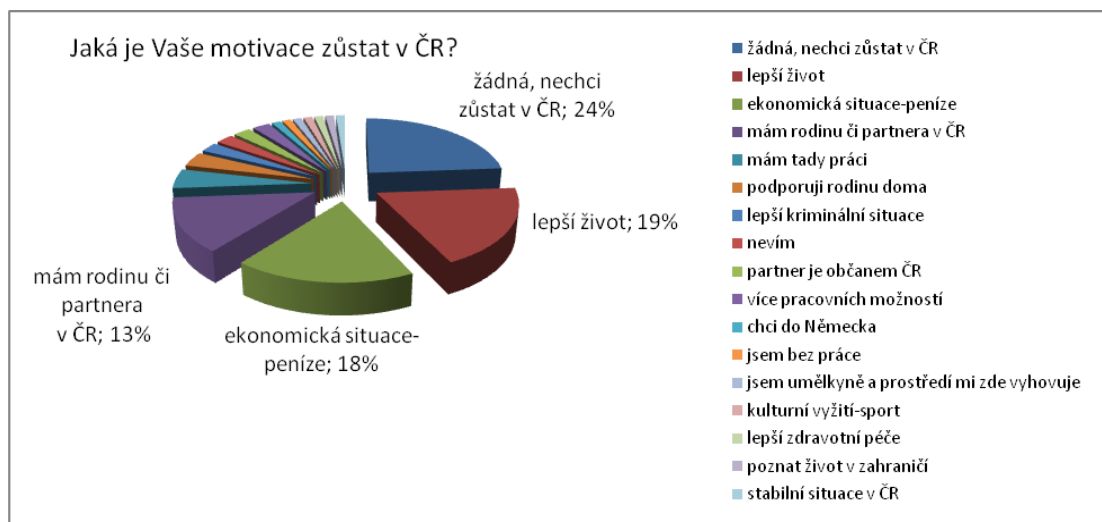
Graf k otázce č. 3

Výsledky: Na otázku odpovědělo 91 respondentů, 1 respondent ani jednu z možných odpovědí nezaškrtnul. Naopak 1 z respondentů zaškrtnl rovnou 2 možnosti a to zaměstnání a studium. Více než 90% cizinců uvedlo, jako účel pobytu v ČR zaměstnání.

Diskuse: Účel zaměstnání uvedla většina cizinců. Dotazník je zaměřen na pracující cizince v bývalém okrese České Budějovice, proto výsledek nepřekvapil. Odpovědělo i několik cizinců s účelem podnikání. Několik těchto cizinců má vydané povolení k zaměstnávání od úřadu práce a jsou v pracovním poměru se zaměstnavatelem. Tito cizinci využívají skutečnosti, že pokud přijdou o práci, nebude jim cizineckou policií ukončen pobyt. Účelu povoleného pobytu, kontrolní orgány podle zákona o zaměstnanosti, nevěnují pozornost a spokojí se pouze s předloženým pracovním povolením. Jedná se zde o porušení ohlašovací povinnosti podle pobytového zákona.

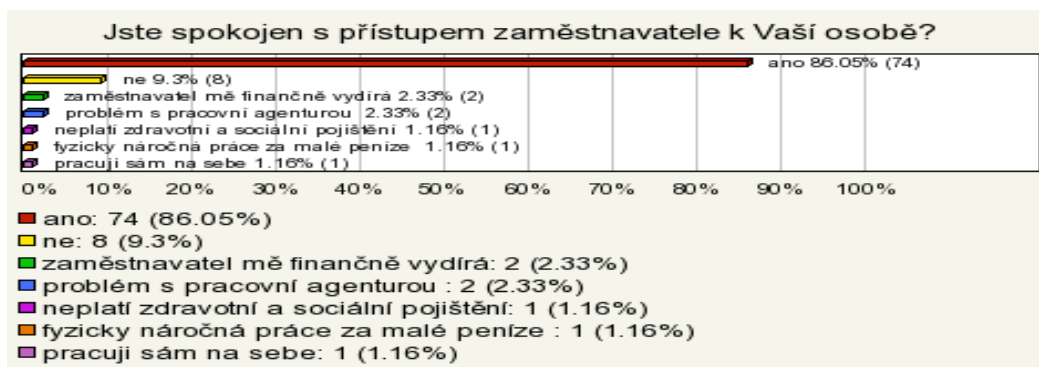
Graf k otázce č. 4

Výsledky: Z odpovědí na tuto otázku vyplynulo, že téměř ¼ respondentů nechce zůstat v ČR. Mezi dalšími odpověďmi převládali důvody jako lepší ekonomická situace a peníze nebo lepší život. 13% respondentů uvedlo, že má rodinu v ČR. V dotazníku byly uvedeny i další důvody jako například lepší zdravotní péče, kulturní vyžití-sport či lepší kriminální situace.

Diskuse: Podle odpovědí zaměstnanců lze usoudit, že velká většina respondentů žije a pracuje v ČR, protože je zde lepší ekonomická situace než v jejich domovském státě. Část cizinců se v ČR již usadila spolu se svými rodinami a část z nich chce vydělat peníze a vrátit se zpět domů. Z odpovědí většiny respondentů můžeme vyčíst, že jsou se svým životem v ČR spokojeni. Dané tvrzení potvrzuje i pár odpovědí, uvádějící lepší zdravotní péči, kulturní vyžití a sport, stabilní situaci v ČR, partner je občanem ČR, nebo lepší kriminální situace.

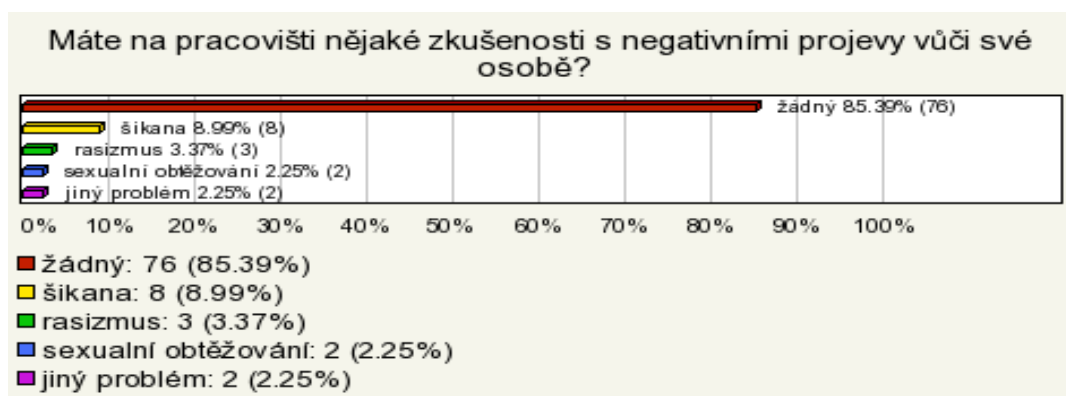
Graf k otázce č. 5

Výsledky: Spokojenost s přístupem zaměstnavatele ke své osobě vyjádřilo 86% zaměstnanců. Naproti tomu 14% zaměstnanců není se svým zaměstnavatelem spokojeno.

Diskuse: Velká většina zaměstnaných cizinců je se svým zaměstnavatelem spokojena. Autor to přisuzuje také k uspokojení cizinců, že získali pro ně lukrativní zaměstnání v cizině a mohou vést lepší život než doma. Proto snadno přehlížejí nedostatky, které by jistě domácím zaměstnancům vadily.

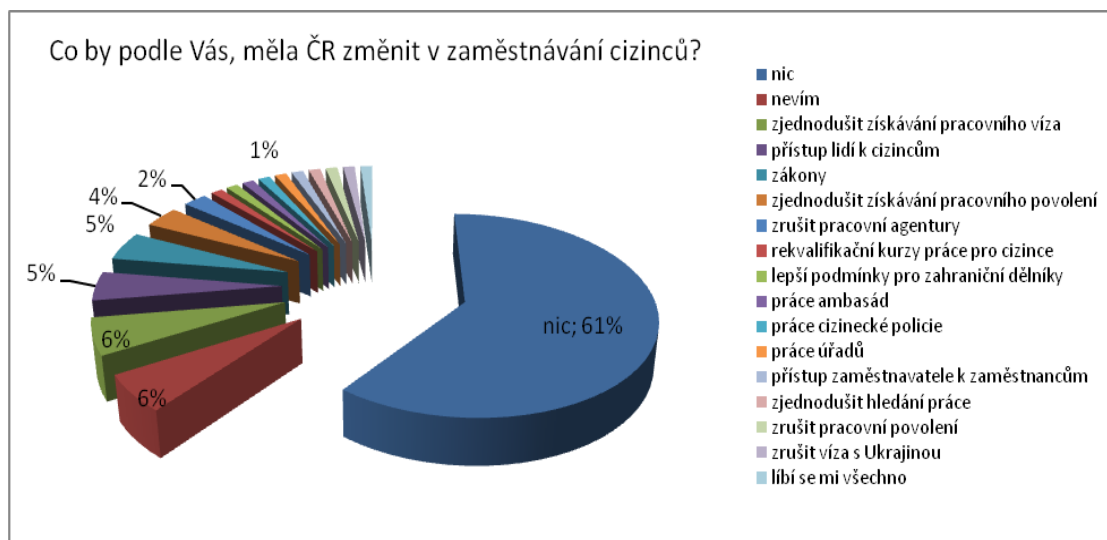
Graf k otázce č. 6

Výsledky: Z výsledků vyplývá, že se cizinci v necelých 15% setkali s negativními projevy vůči své osobě. Zbývající velká většina se s negativními projevy nesetkala.

Diskuse: Negativní projevy jsou v celé naší společnosti, proto se jim jistě nevyhnou ani cizinci na svém pracovišti. Vysoký podíl u šikany je možné přisuzovat i pohledu české společnosti na cizince. I v dnešní době se část majoritní společnosti dívá na cizince, skrz prsty a ještě si na ně nezvykla. Cizinci jsou v cizím prostředí a neumějí se tak účinně bránit proti těmto projevům jako domácí zaměstnanci.

Graf k otázce č. 7

Výsledky: Z výsledků odpovědí je zřejmé, že 61% cizinců by nic neměnilo. Zbylá část respondentů by zjednodušila získání víza či povolení k zaměstnání, zrušila by pracovní agentury, zlepšila práci ambasád, cizinecké policie a úřadů.

Diskuse: V této otázce se objevilo několik problémů, které trápí cizince v ČR. Mnohé z podnětů by jistě cizincům zjednodušily, přístup na český pracovní trh. S mnoha názory je třeba souhlasit, jako je zlepšení práce ambasád, cizinecké policie, úřadů, ale hlavně přístup většinové populace k cizincům.

Vyhodnocení dotazníku č. 2 určeného pro zaměstnavatele.

Graf k otázce č. 1

Výsledky: Zaměstnavatele můžeme rozdělit podle počtu zaměstnaných cizinců ve firmě. Největší počet cizinců 30 až 38 pracují u čtyř zaměstnavatelů. Ve třech menších firmách pracuje více než 20 cizinců. Nejčastěji v 65% byli zastoupeni zaměstnavatelé s 1 až 6 zaměstnanými cizinci.

Diskuse: U většiny zaměstnavatelů pracuje menší počet cizinců jako vyučení řemeslníci, kteří pracují většinou na stavbách. Firmy, kde je zaměstnán větší počet cizinců, se zabývají kompletováním výrobků v pásové výrobě nebo se jedná o pracovní agentury. Zde našli své uplatnění cizinci bez odborného vzdělání.

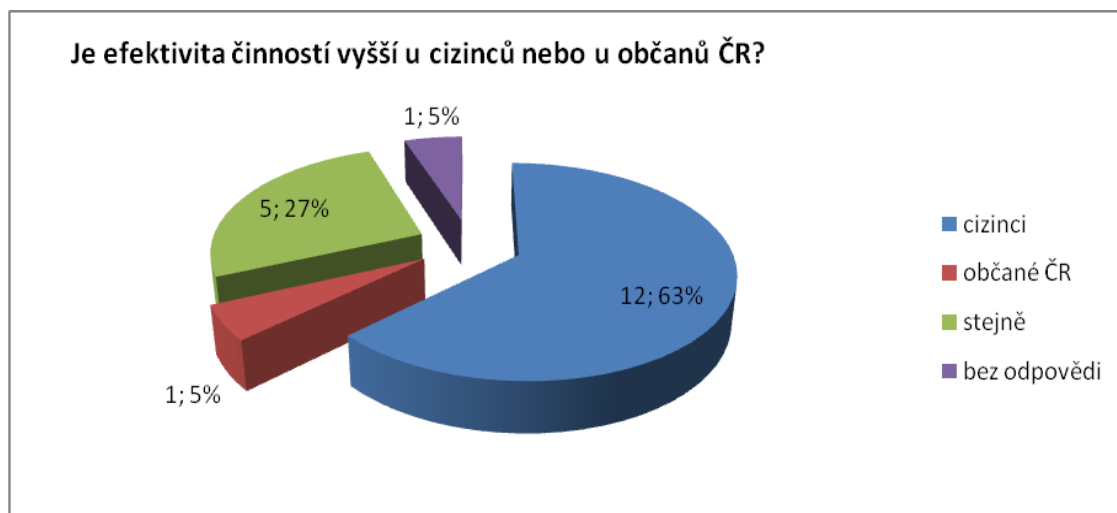
Graf k otázce č. 2

Výsledky: Všech 20 oslovených zaměstnavatelů se shodlo, že se jejich firmě nijak neprojevují xenofobní nálady.

Diskuse: Je možné, že samotní zaměstnavatelé, neví o těchto náladách mezi zaměstnanci a nebo je přehlížejí.

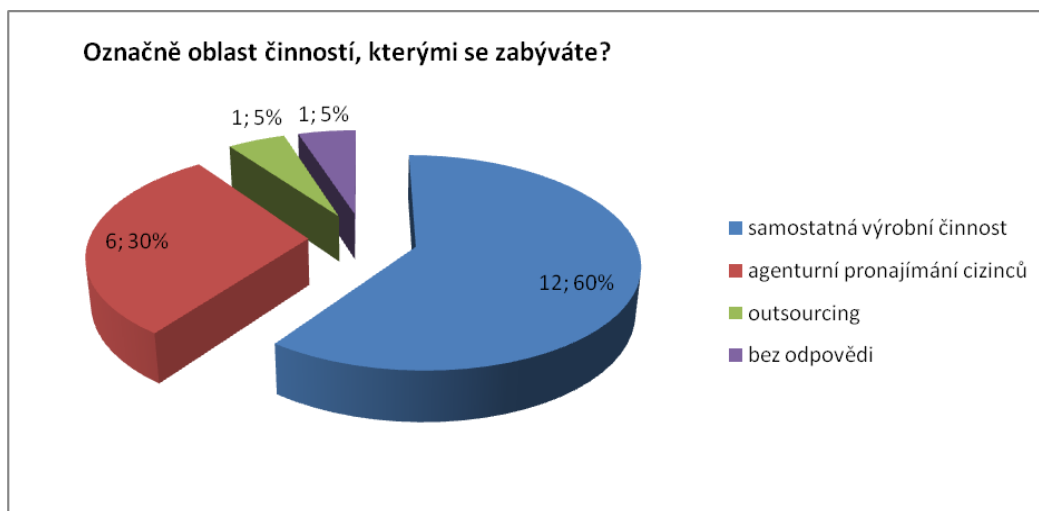
Graf k otázce č. 3

Výsledky: Lépe pracují cizinci v 63%, v 27% je efektivita cizinců srovnatelná s domácími zaměstnanci a v jednom případě byli cizinci horší.

Diskuse: Zaměstnavatelé dávají často přednost cizincům, kteří jsou ochotni pracovat bez ohledu na dodržování pracovní doby i o sobotách či nedělích a podle potřeby zaměstnavatele. Pro zaměstnavatele je zaměstnání cizince, často méně finančně náročné, než zaměstnat domácího pracovníka.

Graf k otázce č. 4

Výsledky: Oslovení zaměstnavatelé se z 60% věnují samostatné výrobní činnosti. Agentury práce provozuje 6 zaměstnavatelů (30%) a jeden zaměstnavatel se věnuje outsourcingu.

Diskuse: Zaměstnavatelé se často zabývají vlastní výrobní činností, kdy zaměstnávají menší počet cizinců, což má vazbu na otázku č. 1 v dotazníku pro zaměstnavatele. Také počet 6 zaměstnavatelů provozujících pracovní agentury s největším počtem zaměstnanců se odráží, v již zmíněné otázce č. 1. Zaměstnavatel, který půjčuje své zaměstnance formou outsourcingu, také zaměstnává větší počet cizinců podobně jako pracovní agentury.

Otázka č. 5 Seřad'te cizince dle státní příslušnosti z hlediska Vaší spokojenosti.

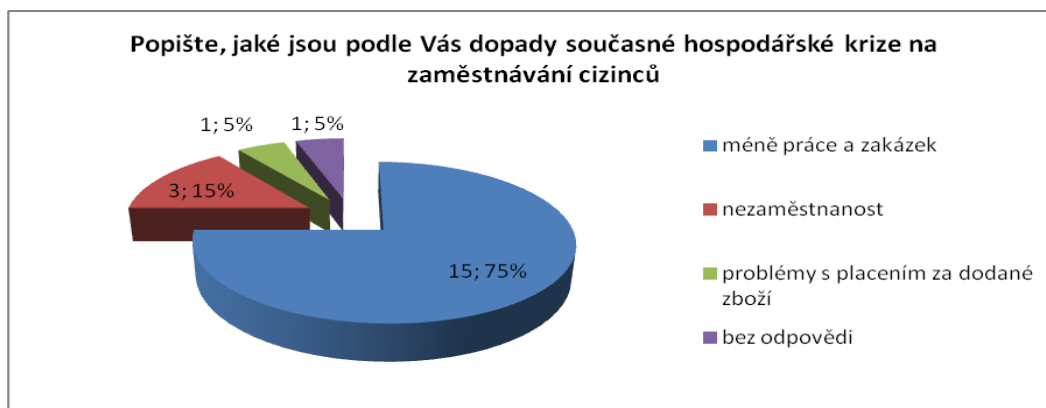
V této otázce se měli zaměstnavatelé vyjádřit, které cizince podle země původu, nejraději zaměstnávají. Autor na základě získaných odpovědí sestavil pomyslný žebříček oblíbenosti pracovníků podle státní příslušnosti cizince.

1. Ukrajina
2. Bělorusko
3. Moldavsko
4. Rusko
5. Německo
6. Rakousko
7. Vietnam
8. Slovensko
9. Mongolsko

Výsledky: Zaměstnavatelé, na prvé místo pomyslného žebříčku, umístili pracovníky z Ukrajiny, za nimi následovali Běloruska, Moldavska a Ruska. Na 5. a 6. místě se umístili občané Německa a Rakouska. Výčet států podle obliby pracovníků uzavírají asijské země Vietnam a Mongolsko. Mezi zástupce Asie se vklínili pracovníci ze Slovenska.

Diskuse: Ve výsledku se jasně odráží, odpovědi na otázku č. 2 z dotazníku, který vyplnili samotní zaměstnanci. Zde je vidět dominantní počet respondentů z Ukrajiny. Zaměstnavatelé preferují své kmenové zaměstnance, s kterými mají vlastní zkušenost. Zajímavé je, že v žebříčku obliby se objevili také pracovníci ze sousedního Slovenska. Autor to přisuzuje dlouhodobé zkušenosti našich občanů se Slováky a skoro žádné jazykové či kulturní bariéry. Mnoho zaměstnavatelů podle autora ani nepovažuje pracovníky ze Slovenska za cizince.

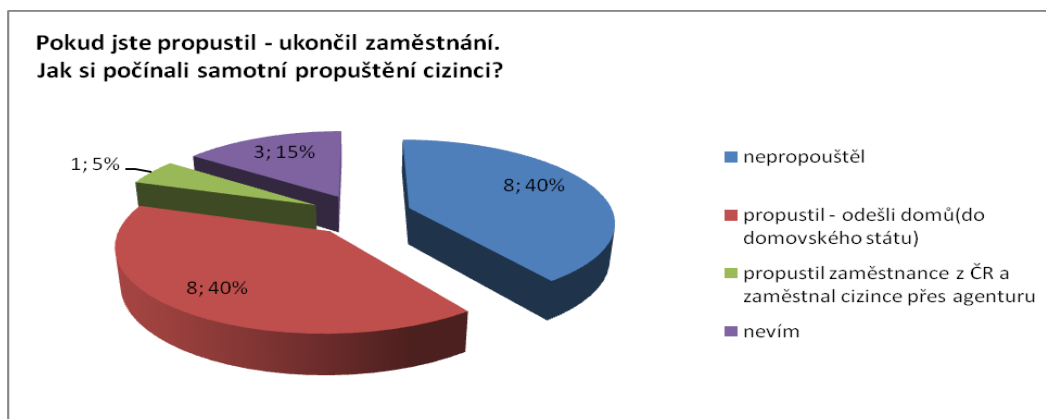
Graf k otázce č. 6

Výsledky: Celé $\frac{3}{4}$ zaměstnavatelů napsal do dotazníku, že díky hospodářské krizi mají méně práce a zakázek. Tři zaměstnavatelé uvedli nezaměstnanost cizinců a 1 respondent sdělil, že díky krizi má problémy s placením za dodané zboží od zákazníků.

Diskuse: Na zaměstnavatele z Českobudějovicka dolehla krize stejně jako na ostatní regiony. Promítl se nedostatek financí a útlum průmyslu.

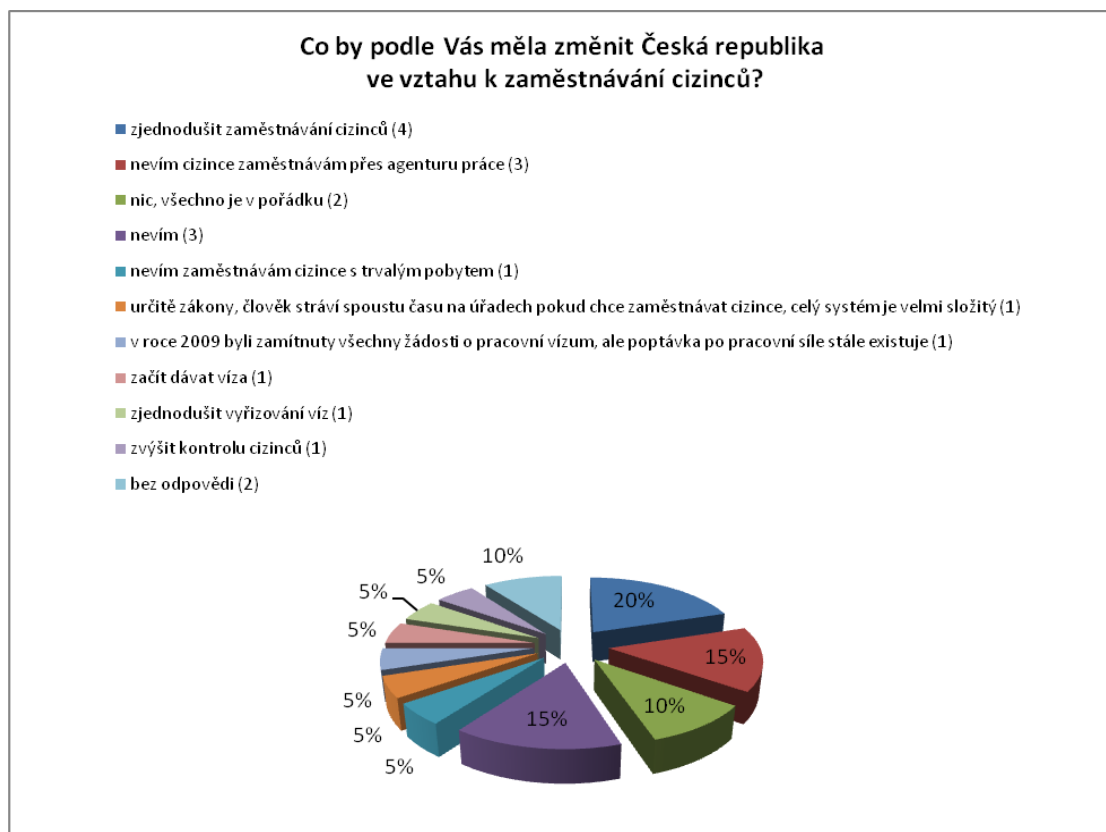
Graf k otázce č. 7

Výsledky: Celých 40% zaměstnavatelů uvedlo, že nepropouštělo žádné pracovníky. Stejný počet však propustil své zaměstnance a ti odešli zpět do domovského státu, jeden zaměstnavatel uvedl, že propustil domácího zaměstnance a zaměstnal na jeho místě cizince. Tři respondenti odpověděli, že neví.

Diskuse: Hospodářská krize měla vliv na zaměstnavatele z dotazníku. Ne tak velký jako v oblastech republiky, kde jsou zaměstnání montážní dělníci. Necelá ½ zaměstnavatelů propustila cizince a ti sami odjeli domů. Z dotazníku nevyplynulo, že by cizinci bez práce plnili ubytovny a ani nebyl zmíněn program ministerstva vnitra „Dobrovolné návraty“.

Graf k otázce č. 8

Výsledky: Na položenou otázku odpovědělo 20% zaměstnavatelů, že by zjednodušili celý proces zaměstnávání cizinců. Pět respondentů odpovědělo nevím a tři svou odpověď doplnili sdělením, že zaměstnávají cizince přes pracovní agenturu. Další dva respondenti žádají, aby byl obnoven proces vydávání víz do ČR. Dva respondenti uvedli, že jsou se současnou situací spokojeni. Jeden respondent uvedl, že by se měla zvýšit kontrola cizinců ze strany státních orgánů. Odpovědi zbytku respondentů poukazyvaly na příliš složitý systém získávání práce.

Diskuse: Většinu zaměstnavatelů trápí složitý systém udělování pracovních víz do ČR. Jeden respondent uvedl, že v roce 2009 byly zamítnuty všechny žádosti o pracovní vízum, pro jeho zaměstnance, kterých se mu i přes masivní propouštění nedostává. Jeho záměr vyřešit svou situaci s nedostatkem potencionálních zaměstnanců, novým nábořem. Zastavil stop stav vydávání dlouhodobých víz do ČR, na některých ambasádách ČR v zahraničí.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo specifikovat vlivy a vývoj nelegálního zaměstnávání cizinců v České republice, zvláště proto, že naše společnost musí řešit problém migrantů bez práce a bez prostředků.

Samotná problematika mě zajímá nejen z demograficko sociologického hlediska, ale také z pohledu pracovníka Policie České republiky, zařazeného u cizinecké policie. Každý den se setkávám s cizinci žijícími v České republice. Není mi lhostejná z pohledu občana České republiky. Vnímám mediální zprávy zabývající se fenoménem bezprizorních cizinců u nás. Migranti velkou měrou zasahují do fungování naší společnosti. Od roku 1989 stoupl jejich počet v České republice třináctkrát, až na číslo 438 301 na konci roku 2008. Cizinci dnes tvoří skoro čtyři procenta celé populace České republiky. Největší nárůst počtu cizinců nastal v době růstu našeho průmyslu, kterému se nedostávalo pracovní síly. Vzniklé situace využili různí domácí i zahraniční zprostředkovatelé práce, kteří „zásobili“ výrobní podniky levnou pracovní silou ze zahraničí. Česká společnost neměla nic proti příchodu těchto cizinců, kteří z pohledu českého dělníka přijímali špatně placená místa a byli ochotni pracovat o sobotách a nedělích. Zahraniční dělníci nám v době rozmachu přišli vhod a pomohli velkou měrou k dočasnému úspěchu českého hospodářství. Koncem roku 2008 však rozlet přibrzdila světová recese. První byli útlumením průmyslu zasaženi právě dělníci ze zahraničí, kteří byli hromadně propouštěni. Cizinci převážně z Asie se zde snaží za každou cenu zůstat. O svém návratu zpět do vlasti neuvažují, protože by nebyli schopni splatit své obrovské dluhy. České sdělovací prostředky píší o zbídačených zahraničních dělnících bez práce, jak čekají na ubytovnách na zázrak, který však nepřichází.

Hlavním odborným cílem bakalářské práce bylo analyzovat dopad hospodářské krize na vývoj migrace v zemi. Zamyslet se nad opatřeními, kterými stát bojuje s nastalou složitou situací. Provéřit zda se krize promítla i do regionu s malým množstvím průmyslu jako je Českobudějovicko. Provedl jsem průzkum zaměřený na ověření, jestli se pracujícím cizincům a jejich zaměstnavatelům vede stejným způsobem jako v průmyslově rozvinutějších částech republiky jako například na Plzeňsku či Pardubicku, kde jsou dopady krize nejvíce patrné. Zjistit jak na situaci na trhu práce v regionu reagují cizinci a zda byli kvůli recesi propouštěni a pokud ano,

jakým způsobem svou situaci vyřešili. Průzkum byl veden formou dotazníkového šetření, kdy byli osloveni jak cizinci pracující v regionu tak jejich zaměstnavatelé. V dotaznících jsem požádal respondenty o podněty na zlepšení situace. Podněty od respondentů jsem vyhodnotil a porovnal s opatřeními, která uplatňuje stát.

Z výsledku dotazníkového šetření vyplynulo, že zahraniční dělníci žijící v regionu Českobudějovicka vyřešili svou situaci po ztrátě zaměstnání návratem do vlasti. Cizinci měli své rozhodnutí snažší, protože velká většina z nich pochází ze Slovenska a Ukrajiny, odkud pro ně bude snažší vrátit se zpět po zlepšení situace. V Česku najdou vždy své uplatnění.

Mou snahou bylo vytvořit určitou pomůcku, která by mohla pomoci cizincům se po ztrátě práce co nejrychleji zorientovat, v pro ně cizím prostředí. V průběhu tvorby letáku jsem oslovil Diecézní charitu v Českých Budějovicích. Charita chtěla po konzultaci, sama materiál využívat při kontaktu s cizinci. Před dokončením letáku pro cizince, vydalo Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky v měsíci prosinci 2009 vlastní autorizovaný materiál, v několika jazykových verzích, které Diecézní charita používá. (viz. příloha č. 3)

Jedním z opatření ze strany státu, bylo omezení přijímání žádostí o udělení dlouhodobých víz na zastupitelských úřadech v zemích, odkud k nám proudilo nejvíce nových zahraničních pracovníků. Opatření mělo pozitivní dopad, když se za dobu existence samostatné České republiky příliv cizinců začal poprvé stagnovat.

Stát se pokusil pomoci cizincům programem dobrovolných návratů do své vlasti. Cizincům bez práce daroval letenku do vlasti a určitou finanční pomoc do začátku. Nabídka využila pouze část cizinců, přibližně asi dva tisíce, většinou z řad Mongolů. Ostatní čekají na návrat lepších časů a nové pracovní příležitosti. Stát si od své nabídky sliboval snížit riziko kriminality, která nelegální pobyt nezaměstnaných cizinců často provází. Projekt byl úspěšný i přesto, že měl původně větší ambice v počtu odchozích cizinců, které se však nenaplnily.

Zelené karty vztahující se pouze na občany třetích zemí, měl za cíl podpořit aktivní migraci na pracovní pozice, které se nedaří obsadit českými uchazeči o zaměstnání. Zelené karty se doposud nesetkaly se zájmem, který byl očekáván. Na konci září bylo evidováno celkem 16 cizinců, kterým byla udělena zelená karta. V Českých

Budějovicích byly v roce 2009 vydány pouze 2 zelené karty. Řešením jak rozhybat tento projekt, by jistě bylo rozšířit seznam států, jejichž občané mohou o zelenou kartu žádat. Nabídnout je i občanům Vietnamu, Mongolska a jiných států, kteří uvízli v České republice. Mimo svého původu splňují všechny požadavky projektu na uchazeče.

Myslím, že stát by měl aktivněji přistupovat k problémům cizinců. Pomoci cizincům zbavit se závislosti na zprostředkovatelích práce. Zaměřit se na jazykové vzdělávání a odstranit jazykové bariéry, a to zvláště při jednání se státními institucemi. Zajistit přítomnost nezávislých tlumočnicků při jednání na úřadech. Seznamovat je s naší kulturou a zvýšit informovanost cizinců o jejich právech a povinnostech.

Použitá literatura

Knižní prameny

- BOUČKOVÁ, P., et al. *Zaměstnávání cizinců a vysílání zaměstnanců a OSVČ do ciziny*. 3. aktualiz. vyd. Olomouc : ANAG, 2009. 253 s. Práce.mzdy.pojištění. ISBN 978-80-7263-525-2
- BOUČKOVÁ, P., NEKORJAK, M., 2006. „*Klientský systém a ukrajinská pracovní migrace do České republiky*“. Sociální studia, č.1, s. 89-109.
- HOFÍREK, O., NEKORJAK, M. *Neregulérní práce imigrantů v České republice*. Sociální práce/Sociálna práca, Brno, Asociace vzdělavatelů v sociální práci (CZE). ISSN 1213-6204. Ročník 2007, číslo 2, s. 90.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky Č. j. 2009/ 76327-143 *Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v 1. pololetí 2009* s.17
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 562/2006 ze dne 15. března 2006, kterým se stanoví kodex Společenství o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex).
- POŘÍZKOVÁ, H., *Analýza zahraniční zaměstnanosti v České republice: postavení cizinců na trhu práce a podmínky jejich ekonomické integrace*. Praha : VÚPSV, 2008. 76 s. , 7. ISBN 978-80-87007-83-9.s.12-13

Právní normy

- Usnesení vlády č. 1205/2009 ze dne 16. září 2009 k „Pozastavení nabírání žádostí o dlouhodobá víza na vybraných zastupitelských úřadech České republiky – vyhodnocení situace a další postup“
- Usnesení vlády č. 171 ze dne 9. února 2009 k „Zajištění bezpečnostní situace České republiky v souvislosti s propouštěním zahraničních pracovníků v důsledku hospodářské krize“.
- Vyhláška Ministerstva vnitra č. 461/2008 Sb., kterou se stanoví seznam zemí, jejichž státní příslušníci jsou oprávněni požádat o vydání zelené karty.
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, (ve znění pozdějších předpisů)
- Zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, (ve znění pozdějších předpisů)
- Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, (ve znění pozdějších předpisů)
- Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, (ve znění pozdějších předpisů)

Zákon č. 310/1999 Sb., o pobytu ozbrojených sil jiných států na území ČR
Zákon č. 325/1999 Sb. o azylu, (ve znění pozdějších předpisů)
Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, (ve znění pozdějších předpisů)
Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů
Zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců
Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, (ve znění pozdějších předpisů)
Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, (ve znění pozdějších předpisů)
Zákon č. 382/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony
Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník

Elektronické prameny

ČIŽINSKÝ P., *Analýza vzniku a působení zprostředkovatelských agentur*. 1. vyd. Praha: Multikulturní centrum Praha, 2009. 116 s. Dostupný z: <http://www.mkc.cz>.
ČIŽINSKÝ P., *Nelegalita pobytu cizinců a trestní sankce* Multikulturní centrum Praha, 2008. [cit. 2009-12-12]. 19 s. Dostupné z: <http://www.mkc.cz>.
ČT24 zpráva online: *Vláda Dobrovolné návraty využilo přes 2 000 cizinců*/, v češtině [online]. Česká televize, 2009 [cit. 2009-12-22]. Dostupné z: <http://www.ct24.cz/domaci/spolecnost/75746-dobrovolne-navraty-vyuzilo-pres-2-000-cizincu/>
ČT24 zpráva online: *Vláda schválila letenky zdarma a 500 eur navíc pro cizince, kteří opustí Česko* /, v češtině [online]. Česká televize, 2009 [cit. 2009-10-2]. Dostupné z: <http://www.ct24.cz/ekonomika/44993-vlada-schvalila-letenky-zdarma-a-500-eur-navic-pro-cizince-kteri-opusti-cesko/>
ČTK. www.financninoviny.cz: *Počet zahraničních pracovníků v ČR klesá již devět měsíců* [online]. 2009, [cit. 2009-10-08]. Text v češtině. Dostupné z: <http://www.financninoviny.cz/kariera/zpravy/pocet-zahranicnich-pracovniku-v-cr-klesa-jiz-devet-mesicu/401689>. ISSN 1213-49.

Integrovaný portál MPSV. Zaměstnanost. *Zpráva o vývoji situace na trhu práce v okrese České Budějovice za rok 2008*. Úřad práce v Českých Budějovicích, únor 2009. [cit. 2009-10-08] Dostupné z https://portal.mpsv.cz/sz/local/cb_info/dokstah

KREBS, M., *Analýza procesu agenturního zaměstnávání Vietnanců a Vietnamek v ČR 2009*, La Strada Česká republika, o.p.s., [cit. 2010-01-20]. Dostupné z: <http://www.strada.cz/attachments/c/caff8730f68b372ba4540292fe8e6bc5.pdf> s.11-13

Ministerstvo vnitra České republiky. *Česká republika se stala součástí schengenského prostoru - Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Ministerstvo vnitra České republiky, 2008 [cit. 2009-11-2]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/eu-schengen-ceska-republika-se-stala-soucasti-schengenskeho-prostoru.aspx>

Ministerstvo vnitra České republiky. *Terminologický slovník: Slovník nejčastěji používaných termínů v oblasti azylu a migrace* [online]. Ministerstvo vnitra České republiky, 2008 [cit. 2009-11-15]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx>.

Ministerstvo vnitra České republiky: *Migrační politika České republiky* [cit. 2009-07-12]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/migrace-novy-clanek-890951.aspx>.

Ministerstvo vnitra České republiky: *Zásady politiky vlády v oblasti migrace cizinců* [cit. 2009-11-17]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zasady-politiky-vlady-v-oblasti-migrace-cizincu.aspx>

Ministerstvo vnitra České republiky: *Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky v roce 2008* [cit. 2009-12-12]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/migrace-zprava-o-migraci-za-rok-2008.aspx>

NEKORJAK, M., 2006. „Klientský systém a ukrajinská pracovní migrace do České republiky“. Sociální studia, č.1, s. 89-109. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2197596>

Statistická informace o migraci v ČR z pohledu PČR Služby cizinecké policie, [cit. 2009-09-12]. Dostupné z interního zdroje: intranet Policie ČR (CIS)

Wikipedie, otevřená encyklopedie Vizum, [cit. 2009-07-12]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Vízum>.

Přílohy:

Příloha 1 – Dotazník pro zaměstnance

Příloha 2 – Dotazník pro zaměstnavatele

Příloha 3 – Informační leták: „Jste cizinec a chcete prodloužit platnost povolení
k zaměstnání nebo jste přišel o místo?“ – mongolská verze

Dotazník pro zaměstnance

Prosím o pečlivé vyplnění

Data budou považována za důvěrná a budou použita pouze, jako podklad pro bakalářskou práci v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.

Vhodnou odpověď prosím doplňte, zaškrtněte nebo napište vlastní názor či zkušenost.

1. Kolik je Vám let?

.....

2. Jaká je Vaše státní příslušnost?

.....

Jaký je účel Vašeho pobytu? (zaškrtněte)

zaměstnání	☐	podnikání	☐	účast v právnické osobě	☐
studium	☐	rodinný	☐		

3. Jaká je Vaše motivace zůstat v ČR?

.....

4. Jste spokojen s přístupem zaměstnavatele k Vaší osobě?

.....

5. Máte na pracovišti nějaké zkušenosti s negativními projevy vůči své osobě?

Pokud ano, zakroužkujte či doplňte.

A - šikana

B - xenofobie

C - rasismus

D - sexuální obtěžování

E - jiné projevy

.....

6. Co by podle Vás, měla Česká republika změnit v zaměstnávání cizinců?

.....

Vyplněný dotazník můžete zaslat na adresu Petr Řebík V. Volfa 15, 370 05 České Budějovice nebo případně zavolat na telefon číslo 728967221 a já si dotazník osobně vyzvednu.

Datum:

Děkuji za vyplnění a odeslání dotazníku

Student JU v Českých Budějovicích PF
a VŠE FM v Jindřichově Hradci
Petr Řebík

Dotazník pro zaměstnavatele

Prosím o pečlivé vyplnění

Data budou považována za důvěrná a budou použita pouze, jako podklad pro bakalářskou práci v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.

Vhodnou odpověď prosím doplňte, očísľujte, nebo napište vlastní názor či zkušenost.

1. Kolik cizinců zaměstnáváte?

.....

2. Projevují se ve vašem podniku xenofobní nálady?

.....
.....

3. Je efektivita činností vyšší u cizinců nebo u občanů ČR?

.....

4. Označte oblast činností, kterými se zabýváte

A - samostatná výrobní činnost
B - agenturní pronajímání cizinců
C - outsourcing (nájemní služby)

5. Seřad'te cizince dle státní příslušnosti z hlediska Vaší spokojenosti

Očísľujte dle spokojenosti

Ukrajina
Slovensko
Vietnam
Rusko
Bělorusko
Moldavsko
Mongolsko
Německo
Rakousko
ostatní

6. Popište jaké jsou podle Vás dopady současné hospodářské krize na zaměstnávání cizinců.

.....
.....
.....
.....

7. Pokud jste propustil - ukončil zaměstnání. Jak si počínali samotní propuštění cizinci?

.....
.....
.....
.....
.....

8. Co by podle Vás měla změnit Česká republika ve vztahu k zaměstnávání cizinců?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Vyplněný dotazník můžete zaslat na adresu Petr Řebík V. Volfa 15, 370 05 České Budějovice nebo případně zavolat na telefon číslo 728967221 a já si dotazník osobně vyzvednu.

Datum:

Děkuji za vyplnění a odeslání dotazníku
Student JU v Českých Budějovicích PF
a VŠE FM v Jindřichově Hradci
Petr Řebík

Пříloha: č. 3

○ хамгийн бага 1 жил ажилласан, хэрвээ энэ хугацаа нь хөдөлмөрийн харьцаа дуусахаас яг өмнөхөн тохиолдсон байвал, буюу

○ 1 жилээс богино хугацаанд ажилласан, хэрвээ хөдөлмөрийн харьцаа дуусах үед та БНЧех Улсад тасралтгүй 3 жилийн үед амьдарч байсан, тасралтгүй оршин суух хугацаанд нь 90-ээс дээш хоногийн өмнө оршин суух ба удаан хугацаагаар оршин суух зөвшөөрөлтэй хүн тоологдох байна.

Хэрвээ та ногоон карт баригч байвал, БНЧех Улсын нутаг дэвсгэрт байх ногоон картыг олгох шинэ өргөдөл гаргаж болно, хэрвээ та энд байвал:

- ногоон карттай байгаад, 60 хоногийн хамгаалалтын хугацааны дотор өргөдлөө гаргасан байвал (жишээлвэл, Хөдөлмөрийн хуулийн 52-р зүйлийн а)-аас ө) хүртэл дурдсан аль нэг шалтгаанаас болж таны хөдөлмөрийн харьцаа дуусах халагдах мэдэгдэл авсан байвал, буюу тэр л учир шалтгаанаас болж халагдсан тогтож ажлаас халагдсан буюу Хөдөлмөрийн тухай хуулийн 56-р зүйлийн дагуу тэр дороо ажлаас халагдсан байвал),
- ногоон картаар хамгийн бага 1 жил байвал, буюу
- тасралтгүй 2 жилийн туршид байвал, энэ хугацаанд нь 90-ээс дээш хоногийн өмнө оршин суух ба удаан хугацаагаар оршин суух зөвшөөрөл тоологдоно, тэгээд хэрвээ ногоон картнуудын шугамаар олж болох ажлын сул байрууд тухай мэдээлэл төв бүртгэлийн системд заагдсан байхад та тэндээс ажил олсон гэж батлаж чадвал болно.

3. Хэзээ засаг захиргааны зөрчил гардаг вэ?

Гадаадын хүн, хөдөлмөр эрхлэх зөвшөөрөлгүйгээр ажил хийж байвал, хэрвээ ийн зөвшөөрөл хэрэгтэй байх үед буюу ажил хийх гэж өгсөн зөвшөөрөлтэй зөрчил ажил хийж байвал, дүрэм зөрчсөн гэж тоологдоод, хөдөлмөрийн тухай хуулийн дагуу 10 000 Чех крон хүртэл хэмжээтэй торгууль төлүүлж болно.

Бодит хүн, хэрвээ гадаадын хүнээр хууль бусын ажил хийлгэвэл, дүрэм зөрчсөн гэж тоологдоод,

хөдөлмөрийн тухай хуулийн дагуу 5 000 000 Чех крон хүртэл хэмжээтэй торгууль төлүүлж болно.

Хуулийн эрхтэй хүн буюу үйлдвэрлэлийг явуулагч бодит хүн бол гадаадын хүнээр хууль бусын ажил хийлгэвэл, засаг захиргааны зөрчил гаргасан бөгөөд түүний төлөө хөдөлмөрийн тухай хуулийн дагуу 5 000 000 Чех крон хүртэл хэмжээтэй торгууль төлүүлж болно. Хуулийн эрхтэй хүнээр төлүүлэх торгуулийн хэмжээ тодорхойлохдоо засаг захиргааны зөрчлийн ноцтой шалтгааныг анхаарах эрэгтэй.

Хөдөлмөрийн хуулийн дагуу засаг захиргааны зөрчил гарвал анхны шатанд нь хууль бусын ажил явуулагдаж байгаа ажлын газарт холбогдох харьяатай Хөдөлмөр эрхлэлтийн газар нь шийтгэх эрхтэй.

Ажил олгогчийн ажлын байрны газарт холбогдох харьяатай гаалийн товчоо бол **торгууль** шаардах ба төлүүлэх эрхтэй.

4. Хууль бусаар гадаадын хүнийг ажиллуулсаны төлөө шийтгэл авах нь

2010 оны 1-р сарын 1-ээс хүчинтэйгээр хэрвээ БНЧех Улсын нутаг дэвсгэрт хууль бусаар амьдарч байсан буюу ажиллах зөвшөөрөл нь хүчингүй болсон гадаадын хүнийг хууль бусаар **томоохон хэмжээгээр** ажиллуулбал буюу тэдэнд ажил зуучлаж өгвөл түүнд ял оногдуулж 6 сараас 5 жил хүртэл хорионд саатуулагдана, түүний эд бараа, буюу бусад эд хөрөнгө нь барагдуулна буюу үйл ажиллагаа нь хоригдоно.

www.mpsv.cz
www.cizinci.cz
http://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam

Та гадаадын иргэн бөгөөд ажиллах зөвшөөрөл хүчинтэй байхыг сунгуулах санаатай юу буюу ажилгүй болсон уу?

www.mpsv.cz

БНЧЕХ УЛСЫН НУТАГ ДЭВСГЭРТ ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

БНЧех Улсын нутаг дэвсгэрт та гагцхүү дараагийн нөхцөлд ажиллах эрхтэй, хэрвээ:

- ажил эрхлэх зөвшөөрөл хүчинтэй байвал¹ ба оршин суух зөвшөөрөл хүчинтэй байхад,
- буюу та ногоон карт баригч байвал ажиллах эрхтэй.

1. Ажил эрхлэх зөвшөөрлийн хүчинтэй байх хугацаа сунгуулахад юу хэрэгтэй вэ?

ОДОО ХҮРТЭЛ АЖИЛЛАЖ БАЙГАА АЖИЛ ОЛГОГЧИД АЖИЛ ЭРХЛЭХ ЗӨВШӨӨРЛӨӨ СУНГУУЛАХ НЬ

- хэрвээ ажил эрхлэх зөвшөөрлөө сунгуулахыг хүсвэл холбогдох Хөдөлмөр эрхлэлтийн газарт **таны ажил эрхлэх зөвшөөрлийн хүчинтэй байх хугацаа дуусахаас өмнө хамгийн түрүүнд 3 сарын өмнө ба хамгийн сүүлд нь 30 хоногийн өмнө** өргөдөл бичиж шаардах хэрэгтэй;
- ажил эрхлэх зөвшөөрлийн хүчинтэй байх хугацаа сунгуулах тухай өргөдөл нь ажил эрхлэх зөвшөөрөл олгох өргөдөлтэй адилхан хамаарагдах зүйлүүдийг агуулдаг;
- Хөдөлмөр эрхлэлтийн газар нь ажил олгох нөхцлийн зах зээлийн байдлыг харгалзан таны өргөдлийн дагуу ажил эрхлэх зөвшөөрлийн хүчинтэй байх хугацаа сунгуулж болно, тэгэхдээ давтаж ч гэсэн сунгуулж болно, гэвч ямагт хамгийн удаанаар 2 жилийн хугацаатайгаар сунгуулж болно;
- ажил эрхлэх зөвшөөрлийн хүчинтэй байх хугацаа сунгуулахдаа Хөдөлмөр эрхлэлтийн газар нь шийдвэр гаргаж зөвшөөрнө.

¹ Ажиллах зөвшөөрөл хэсэгтэй, хэрвээ Хөдөлмөрийн тухай хуулийн 56-р зүйлийн 435/2004 тоот хуулийн дагуу танд заасан заалтнуудын аль нэгэнд нь хамаарагдах байвал, хуулийн шинэчилсэн найруулгын дагуу.

² Илүү мэдээлэл дараагийн веб сайтаас олж болно: http://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam/zam_est_cizinci буюу http://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam/zam_est_cizinci

Өргөдөл гаргахдаа дараагийн зүйлүүдийг оруулах хэрэгтэй

- таны танин мэдэх мэдээлэлнүүд (нэр буюу нэрнүүд, овог, жишээлвэл, төрсөн овог, иргэний харьяалал, төрсөн регистрийн дугаар буюу төрсөн он, сар ба өдөр, хэрэв төрсөн регистрийн дугаар байхгүй байвал, оршин суух газар);
- байнгын оршин суух газрын байрны хаяг ба шуудангаар захиа авах хаяг;
- гадаад паспортын дугаар ба энэ паспортыг олгосон байгууллагын нэр;
- шинэ ажил олгогчийн танин мэдэх мэдээлэлнүүд (нэр, байр, регистрийн дугаар);
- ажлын төрөл;
- ажил явуулахад хэрэгтэй шаардагдаж байгаа ажил хийх газар ба ажлын цаг;
- хөдөлмөр эрхлэхэд хэрэгтэй бусад чухал хэрэгцээтэй зүйлнүүд.

Өргөдлийн хавсралтууд

- таныг цаашдаа 4 гэсэн ажиллуулна гэсэн ажил олгогчийн тодорхойлолт;
- БНЧех Улсын нутаг дэвсгэрт тухайн салбарт хөдөлмөр эрхлэхэд мэргэжлийн чадвартай гэдгийг баталсан үнэмлэхийн хуулбарын үнэн зөв гэдгийг гэрчилгээ (мэргэжлийн үнэмлэх, бүрэн дунд сургуулийн боловсролын үнэмлэх, дээд сургуулийн диплом гэх мэт);
- бусад бичиг баримтууд, хэрвээ ажлын шинж төрлөөс болж шаардагдаж байгаа буюу олон улсын гэрээгээр тунхаглагдсан байвал, түүнийг батлахад Парламентийн зөвшөөрөл гарсан бөгөөд БНЧех Улс үүнтэй холбогдуулан хариуцлагатай болно.
- таны танин мэдэх мэдээлэлнүүдийг агуулж байгаа гадаад паспортын гэрэл зургийн хуулбар.

Хэрвээ та А төрлийн ногоон карт буюу Б төрлийн ногоон карт баригч байвал тодорхой нөхцөлд түүний хүчинтэй байх хугацаа ямагт 3 жил хүртэл сунгаж болно. С төрлийн ногоон картны хүчинтэй байх хугацаа сунгаж болохгүй.

! Гадаад хэлээр байсан хавсралтууд нь жинхэнэ эх хэлээр буюу тий хуулбарын нэн з ө г эд бий э ээрчилсэн баталаатай хамт чех хэлээр албан ёсоор орчуулагдсан байх ёстой.

2. Ажилгүй болвол юу хийх хэрэгтэй вэ?

Хэрвээ таны хөдөлмөрийн харьцаа дор дурдсан учир шалтгаанаас болж дууссан бөгөөд таны ажлын зөвшөөрлийн хүчинтэй байх хугацаа нь дуусвал, дараагийн нөхцөлд ажиллах зөвшөөрөлгүй дараа шинэ ажил хайхдаа **60 хоногийн хамгаалалтын хугацаа** ашиглаж болно. **ХӨДӨЛМӨРИЙН ХАРЬЦАА ДУУССАНЫ ХОЙШ ДАРААГИЙН НЭГДҮГЭЭР ӨДРӨӨС ЭХЛЭЖ** хамгаалалтын хугацаа гэж тоологдоно. Энэ 60 хоногийн хугацаанд хууль ёсны оршин суух байдал нь алдагдахгүй байна.

Шинэ ажил хайхад 60 хоногийн хамгаалалтын хугацаа ашиглаж болно, хэрвээ дараагийн нөхцлүүд байвал:

- Таны хөдөлмөрийн харьцаа дууссан³: а) таны ажил олгогчийг буюу түүний хэсгийг цуцлаж хүчингүй болгосон байвал, б) ажил олгогч нь ажлын байраа буюу түүний хэсгийг шилжүүлсэн байвал, в) та ажилтан байгаад одоо орон тоогоос илүү болсон байвал г) эмчийн тодорхойлолтын дагуу одоо хүртэл хийж байсан ажлаа ажлын гэмтэл, мэргэжлийн өвчнөөр өвчилсөн буюу ийм өвчнөөр өвдөж болох аюултай байвал цаашдаа энэ ажлаа хийх эрхгүй болно, д) таны эрүүл мэндийн байдлаас болж хийж байсан ажлаа цаашдаа удаан хугацаагаар хийж чадахгүй болсон байвал е) эмчийн тодорхойлолтын дагуу та цаашдаа ажлаа хийж чадахгүй болсон бөгөөд ажил олгогч нь танд бусад таарамжтай ажил олгож өгнө гэж дуртгасангүй, ө) ажил олгогч танд цалин төлөөгүй бөгөөд цалин төлөх хугацаа дууссаны дараа 15 хоногийн дотор нөхөж төлбөр төлсөнгүй байвал;
- **зэрэгцээгээр** хөдөлмөрийн харьцаа дуусахад та БНЧех Улсад ажил хийх зорилгоор байгаад;

³ Ажил олгогч нь ажилтанд халагдах өргөдөл гаргах буюу тэр зоргоор хөдөлмөрийн харьцаа цуцлаж болох учир заалтнуудын аль нэгийг тодорхойлохтой ажилтны бол Хөдөлмөрийн хуулийн 52-р зүйлийн а) -аас ө) хүртэл заалтанд ба 56-р зүйлд олж болно.